

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра податків та фіскальної політики

ЛИТВИНЕЦЬ Владислав Іванович

**Митне адміністрування в умовах діджиталізації
економіки / Customs Administration under
Conditions of Economic
Digitization**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФМСм-21
В. І. Литвинець

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, В. В. Сідляр

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **А. І. Луцик**

ТЕРНОПІЛЬ - 2021

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ НАРАТИВ РОЗВИТКУ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ДЕРЖАВІ	7
1.1. Митне адміністрування в умовах процесів цифровізації	7
1.2. Діджиталізація та значення її розвитку в час пандемії	13
Висновки до I розділу	
РОЗДІЛ II. ПРАКТИКА МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В ПАРАДИГМІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	21
2.1. Електронне декларування товарів і транспортних засобів в Україні	21
2.2. Митне адміністрування на рівні територіальних структурних підрозділів	27
2.3. Аналіз використання цифрових продуктів на митниці в сучасних реаліях	32
Висновки до II розділу	
РОЗДІЛ III. УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В ПРИЗМІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ ЦИФРОВИХ ПРАКТИК	44
Висновки до розділу 3	
Висновки	59
Список використаних джерел	62
Додатки	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна реальність, яку весь світ не може передбачити, визначає їх нову ситуацію. 2020 рік став роком глобальних проблем, і він абсолютно впливає на всі процеси нашого життя. Державна митна політика однією з перших відчула на собі вплив світової кризи. Економісти прогнозують, що пандемія Covid-19 спричинила зміни, змусивши людей говорити про світи «до» і «після».

Слід зазначити, що окрім проблем, які принесе митній сфері у 2020-2021 роках, це також приносить багато переваг, оскільки величезний прорив у розвитку міжнародної електронної комерції (за словами дослідників, розвиток прискорився за 5 років), а вона також потребує врегулювання в частині сплати митних платежів та митного оформлення. Весь світ почав швидко освоювати всесвітню мережу. Окрім комерційного сектору, питання оцифровки діяльності також зачіпає національний сектор публічного управління, зокрема діяльність митних інституцій.

Тепер усі розуміють, що цифровізація – це не лише примха, а й необхідність не лише для бізнесу та державної сфери, а й для всього людства. Онлайн-платформу почали освоювати абсолютно всі: навчальні заклади проводять навчання на онлайн-платформі, а всі моделі ділових зустрічей та трудових відносин освоїли застосування відеоконференцій.

Офлайн-процес закупівлі стають майже неможливими, а відвідування ресторану чи інших громадських закладів стало майже неможливим, успішно запрацювала сфера посередництва. Для малого бізнесу в разі повного блокування єдиний шанс вижити в кризі – використовувати всі можливі способи оцифрування бізнесу.

Все більш зрозуміло, що без деяких цифрових інструментів люди будуть безсилі після відновлення нормальної роботи. Значні зміни в кваліфікації співробітників у багатьох сферах пов'язані з цифровою трансформацією бізнесу вже більше двох років, але пандемія змусила компанії прискорити зміни в бізнес-процесах. Як наслідок, довіра користувачів до онлайн-замовлень значно зросла, третина українців купує товари онлайн.

Оцифрування – відносно нова галузь досліджень серед українських науковців, тому наукових результатів на цю тему небагато, особливо тих, які враховують пандемію 2020-2021 рр. Разом з тим, слід наголосити, що сфера митного адміністрування досліджено достатньо ґрунтовно такими науковцями як Іваном Бережнюком, Андрієм Войцешуком, Іриною Іващук, Андрієм Крисоватим, Володимиром Мартинюком та іншими.

Пандемія коронавірусу змушує процеси щодня адаптуватися до нових умов, можливостей та обмежень, тому дослідження цифровізації як антикризового інструменту в сфері митного адміністрування є вкрай необхідними та своєчасними для розвитку митної справи на даному етапі. Це в свою чергу визначає унікальність теми, зміст поставлених цілей, відповідність цілям, змістову структуру підсумкової кваліфікаційної роботи.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є вивчення теорії та застосування цифровізації в рамках системи митних інституцій України.

Для досягнення цілей дослідження визначено та розв'язано наступні теоретичні, методичні та практичні завдання:

- описати митний менеджмент та адміністрування в контексті розвитку цифрових технологій;
- розкрити теоретичний розвиток цифровізації як глобального явища;
- дослідження щодо використання електронних декларацій у рамках митного адміністрування;
- на прикладі Волинської митниці ДМСУ дослідити особливості митного адміністрування;
- дослідити громадське опитування використання цифрових продуктів, проведене Волинською митницею;
- розглянути ефективну зарубіжну практику та визначити стратегічні орієнтири цифрового розвитку в митній сфері.

Об'єктом дослідження є теоретичні та організаційно-правові домінанти митного адміністрування.

Предметом дослідження є цифрові продукти, що використовуються митною службою України.

Випускна кваліфікаційна робота виконана на 73 сторінках. Аналітична частина роботи представлена в 8 рисунках, 11 таблицях, 3 додатків. Список використаних джерел налічує 66 одиниць.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНИЙ НАРАТИВ РОЗВИТКУ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ДЕРЖАВІ

1.1. Митне адміністрування в умовах процесів цифровізації

Роль цифровізації та інформаційних технологій у митниці знайшла своє втілення в «Міжнародній конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур», укладеній у Кіото 18 травня 1973 р., до якої «внесено поправки до протоколу про внесення змін до «Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур». У Брюсселі 26 червня 1999 р. (Україна відповідно до законодавства України «Протокол про приєднання України до Міжнародної конвенції про внесення змін до спрощення та гармонізації митних процедур», 5 жовтня 2006 р. N 227-V)» [2].

Зважаючи на провідну роль митниці у зовнішньоекономічній діяльності, домінувати має інформаційна частина діяльності митних служб.

Митними органами проводиться цілеспрямована робота з використання інформаційно-телекомунікаційних технологій для впровадження розширених процедур митного нагляду та реєстрації. Найбільш інноваційною з цих процедур є електронна подача декларацій.

Електронна подача митних документів є складною концепцією, яка включає:

1. «Подавати електронні документи, такі як електронні форми декларацій для декларування товарів і транспортних засобів;
2. Митний контроль та реєстрація товарів і транспортних засобів на підставі поданих електронних документів (у тому числі ліцензій)» [1].

Основною метою електронної форми декларації є впровадження на рівні митного органу єдиного алгоритму автоматичної обробки інформації, заявленої в МД, з автоматичним контролем формату та логіки, аналізом ризиків, а також різними видами контролю попереджень та митним оформленням для посадових осіб митниці, які здійснюють митні процедури обов'язки.

Ми вважаємо, що впровадження процедур електронного декларування вантажів створить необхідні умови для застосування інформаційних технологій на новому рівні, забезпечить запровадження митними органами та суб'єктами ЗЕД механізму електронного цифрового підпису для електронного документообігу.

Процедура електронного декларування вантажів є попередньою операцією, спрямованою на прискорення митного оформлення товарів і транспортних засобів, а також виконання митних процедур, передбачених митним законодавством України. Підготовчі операції – це операції, що виконуються перед митним оформленням товарів і транспортних засобів.

В Україні сформульована «Концепція створення, впровадження та розвитку системи електронного декларування вантажів».

Процедура електронного декларування вантажу виглядає наступним чином:

- підприємство заповнює форму вантажної декларації в електронній формі у встановленому порядку;
- додаються електронні копії документів, необхідних для митного контролю та оформлення вантажу;
- формуються повідомлення та засвідчити його електронним цифровим підписом;
- надсилається призначене авторизаційне повідомлення (електронне повідомлення, засвідчене ЕЦП) через канал передачі даних електронною поштою до відповідного структурного підрозділу митного органу, де для аналізу буде використовуватися програмно-інформаційний комплекс «Інспектор 2006», або повідомлення про авторизацію буде надіслано. «Відправити безпосередньо до центральної бази даних ЄАІС, де для аналізу буде використано відповідне програмне забезпечення та інформаційні системи»[1].

Програмно-інформаційний комплекс (на рівні митного органу-"Інспектор 2006") автоматично перевіряє:

- автентичність ЕЦП у повідомленні авторизації;

- дотримуватися структури та формату даних, встановлених органами доходів і зборів для документів, що подаються в електронній формі;
- заповнити правильність електронної копії МД та інших документів для відповідності формату логічного контролю.

Якщо результат перевірки комплексної форми програмного забезпечення та інформації негативний, надіслати декларантові угоду з переліком помилок у МД.

Якщо результат тесту позитивний:

- МД зареєстровано та присвоєно реєстраційний номер;
- проведення аналізу ризику щодо МД;
- скласти договір та надіслати його декларанту, який містить реєстраційний номер МД у межах діапазону номерів, зарезервованого митним органом, та інформацію про результати контролю митного органу.

Результат митного нагляду містить відомості про форму митного нагляду, необхідну для завершення митного оформлення заявлених митниці товарів шляхом подання паперових копій документів, необхідних для здійснення митного нагляду та оформлення вантажу, тобто митного нагляду:

- немає необхідності пред'явлення товару на митний огляд;
- обов'язкове застосування окремих форм митного контролю (перевірка документів, частковий огляд товарів тощо);
- обов'язковий митний огляд тощо.

Загалом метою електронного декларування є створення простого безпаперового середовища для митних та зовнішньоекономічних суб'єктів.

Електронна подача має на меті:

- «прискорити митні процедури;
- досягнення належного рівня обміну інформацією між органами влади та підприємствами;
- звести до мінімуму суб'єктивні фактори посадових осіб митниці;
- усунути корупцію в процесі митного оформлення;
- наблизений до міжнародного стандарту електронного обміну даними для оформлення вантажів» [1].

Переваги використання електронної процедури подання:

- немає необхідності постійної присутності декларанта в митному органі, що значно економить час, який підприємці витрачають на митне оформлення товарів;

- прискорити митні процедури;

- можливість швидкої обробки та реєстрації електронних документів, що доставляють під контроль;

- подати форму митної декларації в електронному вигляді з дому або на робочому місці в офісі компанії, незалежно від країни відправлення або імпорту товару;

- зменшити фінансові витрати на витратні матеріали (самокопію форми МД, папір, картриджі для принтерів тощо), а також на обслуговування іншої оргтехніки;

- мінімізувати бюрократичні процедури та суб'єктивні фактори впливу людини, тим самим зменшуючи ризик корупції;

- створити електронний файл довгострокових копій документів, кожна митна операція не повторюватиметься, оскільки посадові особи митниці можуть отримати ці копії в базі даних у будь-який момент;

- ефективність і швидкість;

- наближення до світових стандартів у процесі митного контролю та оформлення вантажів.

ЕМД вважається виданим зі знаком, нанесеним працівником ПМО за допомогою ППК з відміткою митного органу, що свідчить про результат митного контролю та завершення митного оформлення товарів за ЕМД.

Оформлений ЕМД є підтвердженням права надати комусь права на розміщення товарів у заявленій митній системі та прав та обов'язків особи, зазначеної в ЕМД, на здійснення пов'язаних з ними фінансово-господарських та інших видів діяльності.

ЕМД та ЕД завірені ЕЦП декларанта, дотримуються терміну декларування та надсилаються з робочого місця декларанта до ППК у складі авторизованого

повідомлення про сертифікацію ЕЦП та надсилаються до митного органу електронною поштою.

Форма декларації подається до митниці, яка здійснює митне оформлення, протягом 10 днів з дня прибуття товарів і транспортних засобів на митниці в пункті призначення.

Під час прийняття ЕМД та ЕД програмне забезпечення використовується для виконання процедур верифікації ЕЦП для перевірки цілісності та автентичності електронних документів. Документи, які не засвідчені ЕЦП, не будуть прийняті ППК до подальшої перевірки.

Перевірка ЕМД та ЕД здійснюється негайно за допомогою ППК в порядку, що надходить. ППК в автоматичному режимі виконує такі основні функції:

- прийняти ЕМД;
- передача ЕМД;
- перевірити справжність ЕЦП заявника;
- формат і логічне керування ЕМД і ЕД;
- використовувати автоматизовану систему аналізу та управління ризиками для аналізу ЕМД;
- формування договору приймання ЕМД;
- відображення екрану форми ЕМД і ЕД;
- друк екранних форм ЕМД і ЕД;
- зберігати прийняті ЕМД та ЕД.
- ППК надає доступ до наступного інформаційного масиву (бази даних):
- підприємства, зареєстровані в митних органах України;
- митно-ліцензійний склад;
- підприємства, які порушують митні правила;
- підприємство, яке отримало свідоцтво про визнання підприємства заявником;
- перевізник, митний перевізник;
- недійсний сертифікат МДП;
- особиста митна безпека;
- товари, які зазвичай не класифікуються за найменуваннями;

- митне оформлення прав інтелектуальної власності;
- підприємства, які наклали на них спеціальні санкції відповідно до статті 37 Закону України «Зовнішньоекономічна діяльність».

ПІК автоматично «перевіряє дійсність ЕЦП декларанта та здійснює логічний контроль формату на відповідність ЕМД відповідно до структури та формату даних, визначених митним органом» [1].

Якщо в ЕМД буде виявлено помилку, ПІК автоматично сформує список помилок і надішле його декларанту як частину повідомлення авторизації для усунення помилки.

Подання ЕМД та ЕД до митного органу після усунення помилки має відповідати терміну декларування, встановленому Митним законодавством України.

Якщо контроль логіки форматування успішно пройдений, ЕМД приймається до реєстрації, і ПІК автоматично призначає реєстраційний номер ЕМД і надсилає його декларанту як частину повідомлення авторизації.

Якщо результат тесту позитивний, ПІК укладе угоду для офіцера ПМО, яка містить таку інформацію:

- результати перевірки достовірності ЕЦП заявника на ЕМД, ЕД та повідомлення про авторизацію;
- результати логічного контролю форматів ЕМД та ЕД;
- перелік митних процедур та форм митного контролю, визначених автоматизованою системою аналізу та управління ризиками.

Результати перевірки ЕМД та митного контролю заносяться до відповідної бази даних РІС.

У наступних випадках митному органу необхідно підтвердити паперові копії документів, описаних в ЕМД, а також документи, необхідні для здійснення митного контролю та оформлення вантажу (крім митних декларацій):

- якщо результат аналізу ЕМД автоматичної системи аналізу та управління ризиками передбачає необхідність перевірки паперового носія;
- знайти ознаки злочину або порушення митних правил;

- якщо законодавство України передбачає обов'язкове нанесення логотипу митного органу на документи митного оформлення (квота за ліцензією на експорт чи імпорт тощо) під час митної процедури.

Тому декларанту надсилається повідомлення про дозвіл на подання паперових документів, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення.

1.2. Діджиталізація та значення її розвитку в час пандемії

Пандемія Covid-19 вразила світ раптово та швидко. Ця ситуація є непередбачуваною і призвела до цифровізації глобального бізнесу та митно-тарифної сфери. Всі інституції намагаються повністю реорганізувати свою стратегію, шукає нові канали збуту, нових постачальників тощо. Зверніть увагу, що це питання актуальне як для великих компаній, так і для малого бізнесу та публічного управління.

Змінився не тільки бізнес-процес, а й поведінка онлайн-користувачів. В Україні значно зросла кількість пенсіонерів, які освоюють алгоритми онлайн-замовлення. Рік тому важко було уявити, що літнім людям у маленьких містах сподобається онлайн-доставка додому. Сьогодні це наша реальність, єдиний шлях для компаній – швидко адаптуватися до змін і перейти в онлайн-сферу.

Якщо компанія ще не почала цифрову трансформацію, ізольований бізнес буде важко підтримувати. На нашу думку, «бізнес-структури почнуть процес діджиталізації, навіть якщо вони зараз розглядають цифрову трансформацію як модний тренд, вони незабаром зрозуміють, що цей процес неминучий. Більшість компаній залучають інвестиції та нові розробки у свій бізнес, що сприяє розвитку електронної комерції в більшості країн» [3]. Країни з низьким рівнем розвитку в цій сфері демонструють величезні темпи зростання продажів. З таблиці 1.1 видно, що в Україні цей показник зріс майже вдвічі, у звичайному житті це зростання триває кілька років.

Темпи приросту обсягів продажів електронної комерції в різних країнах світу за 2020 рік [3]

Країна	Приріст продажів онлайн (у 2020 в порівнянні з 2019 р) (%)
Бельгія	7
В середньому країни Європи	13
Іспанія	29
Болгарія	30
Румунія	30
Україна	45

Більшість підприємців вважають, що зниження витрат в умовах пандемії достатньо, але це не спрацює. Навпаки, витрати потрібно оптимізувати, а не зменшувати. Існує думка, що для успішного бізнесу достатньо мати добре продуманий і зручний інтернет-магазин. Однак розвиток інтернет-магазинів – це лише початок виходу в Інтернет. Успіх у цій сфері вимагає чіткої маркетингової стратегії, розуміння пошукової оптимізації, відвідуваності, реклами, підтримки клієнтів тощо.

Під час кризи першим і найважливішим кроком є зосередження уваги на сильних сторонах компанії. Наприклад, «якщо ви проводите онлайн-продажі до карантину, варто розширити методи оплати замовлень, покращити доставку, надати кредит або відстрочку платежу та перейти на нову платформу онлайн-продажів. Якщо ваш бізнес до пандемії не мав ніякого відношення до онлайн-продажів – вам слід бути дуже обережними. По-перше, вам потрібно визначити, у якій соціальній мережі чи інструменті обміну миттєвими повідомленнями є ваша цільова аудиторія (Instagram, Facebook, Olx, Rozetka, Prom або профільна платформа). Наступний крок - створити власну сторінку в соцмережах, провести опитування, якщо вам цікаво, то варто розробити власний сайт і розмістити рекламу, якщо ні, то краще звернутися на сайти продажів типу Olx, Rozetka.

Загалом, цифровізація бізнесу включає 5 етапів, і її кінцевою метою є «цифрова зрілість» [13]:

- 1) початковий етап (використання технології тільки в разових ситуаціях);
- 2) формальний етап (слідування тенденції цифровізації, не знаючи ефекту від впровадження технології);

3) стратегічний етап (цифровалізація стає бізнес-стратегією, розуміння ефекту, якого необхідно досягти);

4) конвертований етап (сформульована вся політика цифровізації компанії, і кожен відділ розуміє свою важливість у цьому процесі);

5) етап інновацій та адаптації (Кардинальна зміна стратегії компанії, неможливо досягти кожного етапу без цифровізації).

Економісти [13] вважають, що в умовах пандемії власникам бізнесу необхідно свідомо переходити на третій етап і пропускати перші два етапи, щоб оптимізувати свій час і дохід компанії.

«Цифрові технології мають різні напрямки реалізації» [3]. Найкраще використовувати їх у складній ситуації, яка представлена в таблиці в загальному та систематизованому вигляді 1.2.

Таблиця 1.2

Напрямки цифровізації бізнесу [3]

Напрямки	Загальна характеристика	Інструменти
Командна робота	Взаємодія персоналу, проведення нарад за допомогою формування систем цифрового зв'язку	Telegram, Skype, Viber, MS Teams, Zoom.
Клієнтська підтримка	Формування багатоканальної системи зв'язку з клієнтами, цілодобова онлайн-підтримка	Власний сайт, соціальні мережі, месенджери, кол-центр
Інтернет канали збуту (marketplace)	Використання онлайн платформ для продажу товарів; створення власного сайту чи сторінки у соціальних мережах	OLX, Rozetka, Prom, Aliexpress, Instagram, Facebook, власний сайт
Партнерство	Запровадження системи комунікації з партнерами за допомогою сучасних технологій	API-системи, можливості роботи з іноземними партнерами
Робота з даними	Збір, сортування, аналіз та оцінка даних легко оптимізується за допомогою нових технологій	ERP, CRM системи, 1С
Впровадження R&D рішень	Особисті унікальні цифрові рішення, які до вас ніхто не використовував . Створення нового доповнення до власного продукту.	Створення власного R&D центру, розробка нових інноваційних продуктів

Виходячи з вищеведеного аналізу та міжнародного досвіду [14,15], можна виділити кілька порад для тих, хто тільки починає вдосконалювати свій бізнес у напрямку цифровізації:

1) «перш за все, не слід необачно слідувати техніці тільки тому, що більшість людей це робить. По-перше, необхідно провести аудит і проаналізувати ефективність бізнес-процесів, перш ніж їх можна буде оцифрувати. Технологія не повинна бути головною метою бізнесу, головною метою є ефективність бізнесу, технологія повинна бути вдвічі більшою за ефективність;

2) команда - сила компанії. Ви завжди повинні працювати зі своїми співробітниками і залучати всіх співробітників до цифрової трансформації. Кожен повинен розділяти цифрове бачення компанії на майбутнє. Інакше опір на внутрішньому рівні стане перешкодою для розвитку;

3) зв'яжіться з командою розробників, щоб знайти спільне бачення майбутніх продуктів. Навіть якщо у вас є успішна команда розробників, не бійтеся використовувати готові цифрові рішення. Не треба «винаходити велосипед», це економічно дорого і незручно. Найкраще поділитися своєю розробкою та використати створену, щоб ви могли організувати навколо себе екосистему цифрового профілю;

4) крок за кроком шлях до успіху. Немає необхідності вкладати всі наявні кошти в оцифровку. Мінімізація фінансових ризиків є важливою частиною всіх бізнес-процесів. У якийсь момент ви можете зрозуміти, що вам потрібно повністю оцифрувати інший процес або продукт. Процес цифровізації поділяється на наступні етапи: загальна реалізація концепції; створення продукту з мінімальними функціями, які можна випустити для тестування користувачів і отримати зворотний зв'язок; лише потім — остаточний випуск і тираж продукту;

5) орієнтація на споживача. Зауважте, що цифровізацією керують не технології, а споживачі. Спробувавши зручний цифровий досвід в одному з цих продуктів, користувачі підсвідомо хочуть того ж у всіх сферах. Наприклад, скористайтеся функцією Apple Pay або додатком Приват24 для оплати послуг. Тепер інтернет-магазини, які не використовують ці способи оплати, викликали невдоволення споживачів;

6) оцифровка – це постійний процес. Немає кінця. Нам потрібно взяти бізнес і цифрові технології як єдине ціле, щоб разом будувати історію завтрашнього дня» [14,15].

Міжнародний досвід [15] показує, що компанії, які йдуть в ногу з темпами цифровізації, під час епідемії не лише не втратили активи, а й подвоїлися їхні прибутки. Наприклад, протягом 2020 року Марк Цукерберг (глава Facebook) збільшив свої доходи на 31 мільярд доларів США (його статки зараз оцінюються

в 86,5 мільярдів доларів, що підняло його рейтинг з 7-го на 4-е місце)). Через зростаючий попит на інтернет-магазини Джеффри Безос (засновник Amazon, найбагатша людина в світі з 146,9 млрд доларів) розбагатів на 29,9 млрд доларів. Особливо під час пандемії Amazon найняла 100 000 нових співробітників для обробки нових замовлень. Засновник Microsoft Білл Гейтс (+11,9 млрд доларів США), який також може заробляти гроші під час пандемії, Бернард Арно (+12,8 млрд доларів США), генеральний директор Louis Vuitton Moet Hennessy, Berkshire Hazza Warren Buffett, президент Wei Investment Fund (+ 6 мільярдів доларів США).

Викладене вище показує, що «дохід значною мірою залежить від масштабів і масштабів бізнесу. Так, значні втрати зазнали авіаперевезення, туристичні послуги, кінотеатри, розважальні послуги, культурна діяльність та інші сфери. Єдиний вихід – дочекатися закінчення епідемії і спробувати відновити роботу. Що стосується таких бізнес-сфер, як медицина, логістика (постачання вантажів), інформаційні технології, виробництво суперхарчів та санітарно-гігієнічні засоби (консерванти, маски, миючі засоби), то епідемія сприяла зростанню їх доходів. Беззаперечним лідером успішного доходу під час пандемії став сервіс відеоконференцій Zoom (акції компанії зросли на 690% у 2020 році). Під час карантину частка Cloudfare також зросла (зросла на 234%), а послуги компанії включали безпеку мережі та Інтернет-безпеку. Платформа для фрілансерів Fiverr, ще одна компанія, яка досягла величезного зростання протягом періоду карантину — ціна акцій виросла на 652%. Під час епідемії суттєво розвинулися послуги онлайн-покупки їжі. Такі компанії, як Wal-Mart, Amazon і Kroger, заявили, що замовлення їжі в Інтернеті зросли більш ніж на 150% лише за чотири дні, досягнувши 210% у вартості» [16].

Щодо успіху українських компаній, то, безумовно, «лідерами за виручкою під час пандемії є: Rozetka, Nova Poshta, Olx, Prom. Для малого бізнесу впровадження нових продуктів демонструє позитивну тенденцію. Одна команда аналітиків Philosophy провела масштабне дослідження» [17], яке об'єднало досвід 50 власників бізнесу та організаційних менеджерів, які провели команду через безпрецедентну кризу. У ході роботи було проведено 5 відкритих заходів

«Залишся в живих. Covid-19» та 30 глибинних інтерв'ю з керівниками найбільших компаній для пошуку стратегій та методів, які дозволяють організації реагувати на виклики пандемії. На основі цього дослідження визначено основні заплановані антикризові заходи української організації. Систематично це наведено в Додатку А.

З послабленням карантинних обмежень більшість компаній повністю або частково відновили звичайну офісну роботу. Однак у зв'язку з підвищенням показників ефективності значна кількість керівників змінила позицію щодо дистанційної роботи, і вони віддають перевагу формі дистанційної роботи. Нові технологічні рішення, багато з яких включають розробку нових продуктів і послуг, пошук нових постачальників або продаж через нові канали збуту, стануть хорошим бонусом і прибутком для організацій після пандемії. Коротше, можна сказати, що бізнес-модель буде розділена на до і після коронавірусу. У майбутньому компанію чекає повна оцифровка. Згідно з теорією і практикою, всі кризи у світі циклічні і рано чи пізно закінчаться. Цифровалізація бізнесу – це не лише інструмент боротьби з кризою, а й універсальний спосіб збільшити дохід компанії. Звертаємо увагу, що виграють ті, хто зробив усе можливе, щоб під час кризи завоювати аудиторію якісним сервісом та помірними цінами. Світові тенденції бізнесу показують, що за останні п'ять років онлайн-роздрібна торгівля зростала в середньому на 20%, а офлайн-продажі зросли приблизно на 3,5%. Тому можна сказати, що через кілька десятиліть онлайн-шопінг стане основним каналом збуту товарів, а офлайн – друге місце. За таких нових умов ми вважаємо, що компанії повинні не лише навчитися оцифрувати свій бізнес, а й вміти використовувати різноманітні сучасні та ефективні антикризові інструменти для управління власною діяльністю.

Висновки до I розділу

За результатами проведеного теоретичного дослідження проблем митного адміністрування та цифровізації митних процедур в Україні, потрібно наголосити, що саме глобальна коронакриза значно актуалізувала активний

перехід світового бізнесу і публічного управління на розвиток цифрових продуктів.

Не виключенням стала українська митна практика. В останні роки діджиталізація митної сфери стосувалися в основному розвитку електронного декларування. Сьогодні ж ця сфера доповнюється імплементацією новітніх технічних засобів митного контролю, зокрема сканючих систем, які дозволяють мінімізувати прямі контакти між суб'єктами зовнішньоекономічної сфери та працівників митних органів.

РОЗДІЛ II

ПРАКТИКА МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В ПАРАДИГМІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

2.1. Електронне декларування товарів і транспортних засобів в Україні

Сучасним викликом для України щодо впровадження цифрових технологій у напрямі «безконтактної економіки в транспортній сфері є запровадження «єдиного вікна», яке ініціює та сприяє фактичному впровадженню Міністерства фінансів України з серпня 2016 року до митниці» [30].

Впровадженням механізму роботи митниці в систему «єдиного вікна» реалізована ідея спрощення зовнішньоекономічної діяльності. За допомогою системи «єдиного вікна» переведено в електронний формат співпрацю між підприємствами та митними та контролюючими органами, впроваджено технологію національного інформаційного порталу «єдине вікно для міжнародної торгівлі».

Наступним етапом процесу європейської інтеграції та глобалізації України є «ідея запровадження моделі спільного транзиту України на базі NCTS (Нова митна транзитна система), яка базується на технології Спільної європейської конвенції про транзитні процедури. Участь України в єдиній транзитній процедурі відповідає вимогам Європейського Союзу, одним із елементів спільної угоди» [31]. Конвенція є основним стандартом для руху товарів між 35 державами-членами. Визнаючи умови конвенції, Україна має дотримуватися «загальних транзитних процедур», що діють у країнах-членах ЄС, Європейській асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), Туреччині, Північній Македонії та Сербії.

Транзитні операції між товарами договірних сторін Конвенції здійснюються відповідно до відповідних правил, які замінюють національний механізм транзитної процедури.

З прийняттям Закону України від 12.09.2019 №78-IX «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної

системи» розпочато процес приєднання до Конвенції про спільні транзитні процедури. Конвенція про спільні транзитні процедури є основою для переміщення товарів між 35 країнами: країнами-членами ЄС, країнами Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ/ЕРТЛ), Туреччиною, Північною Македонією та Сербією. Основною технологією конвенції є нова комп'ютеризована система транзиту. Це стосується лише членів конвенції.

Україна може отримати такі запрошення з кінця 2021 року до початку 2022 року. Приєднання було схвалено Верховною Радою України. Іншими словами, система підключена до митних служб держав-учасниць конвенції, що дозволяє обмінюватися даними митниці. Після приєднання до Конвенції митниці ЄС та України матимуть у системі транзитний документ (митна декларація для декларування товарів у системі спільного транзиту). Це дозволяє митним органам контролювати товари на кожному етапі відправлення, тобто відстежувати товари в різних юрисдикціях.

При роботі в системі під час реєстрації шини для користувачів створюються додаткові можливості та застосовуються спеціальні спрощення шини. Це спонукальний фактор для переходу до роботи цієї системи, а також перехідний етап добре організованої ділової поведінки.

Очікується, що це «покращить боротьбу з шахрайством у супровідних документах та збільшить надходження митниці (доходи від митниці нині становлять приблизно 35% державного бюджету України, тому справедлива сплата митних платежів дуже важлива)» [20].

При оцінці кількості митних декларацій за формою МД-2 було виявлено, що з роками їх кількість зростає. Отже, якщо у 2015 році було оформлено 2,7912 млн декларацій МД-2, то в 2020 році – 4464600, що більше, ніж у 1,6 раза більше даних базового періоду, з яких 10% припадає на внутрішній транзит (берегові перевезення) та транзитний транзит (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1

**Динаміка кількості оформлення митних декларацій форми МД-2,
тис. шт. (2014-2020 рр.) [20].**

Показник	Роки						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Оформлено митних декларацій форми МД-2	3113,4	2791,2	3088,0	3569,4	3953,2	4559,4	4464,6
- на ввезення (надходження)	1755,4	1510,1	1808,7	2148,5	2472,2	3089,6	3050,8
- на вивезення (пересилання)	884,8	870,1	852,2	940,0	989,7	998,7	985,1
- на внутрішній транзит (каботаж)	87,1	73,3	79,4	90,2	92,7	95,6	89,3
- на прохідний транзит	385,9	337,7	347,6	390,7	398,6	375,5	339,4

В Україні, відповідно до вимог євроінтеграційного процесу, «активно просувається процедура електронної реєстрації форми декларації МД-2. Стрімкі темпи оцифрування спонукали брокерів до активної участі в процесі цифрової глобалізації при впровадженні процедур електронного митного декларування. Таким чином, з моменту початку роботи порталу за моделлю системи «єдине вікно» у 2014 році він оформив 2680,8 тис. штук форм електронної митної декларації МД-2 відповідно до процедур електронного митного декларування. У 2020 році її кількість зросте більш ніж на 62%, і досягне 4314,0 тис. одиниць оформлень електронних бланків декларацій МД-2, з яких майже 10% – це внутрішні та транзитні декларації» [20] (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Динаміка кількості оформлення митних декларацій форми МД-2 за
процедурою електронного декларування, тис. шт. (2014—2020 рр.) [20]**

Показник/Роки	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Оформлено митних декларацій форми МД-2 за процедурою електронного декларування:	2680,8	2530,7	2851,8	3349,3	3746,9	4389,4	4314,0
- на ввезення (надходження)	1611,9	1432,0	1736,4	2089,3	2417,1	3052,1	3024,1
- на вивезення (пересилання)	820,9	830,9	892,1	929,5	982,1	992,0	980,2
- на внутрішній транзит (каботаж)	80,5	70,4	77,2	88,0	91,7	95,2	88,9
- на прохідний транзит	167,6	197,3	209,1	242,5	256,0	250,1	220,8

Особливістю системи спільного транзиту є обов'язкова гарантія та пломбування всіх переміщень. Наразі в Україні лише близько 30% товарів мають забезпечувати транзитні фінансові гарантії.

Конвенція про спільні транзитні процедури надає торговцям деякі спеціальні процедури спрощення транзиту, а саме:

- подати заявку на загальну фінансову гарантію, яка зменшує основну суму застави на 50% або 70% і звільняє гарантію;

- товари можуть бути відправлені або отримані без пред'явлення товару митниці («уповноважений вантажовідправник», «уповноважений вантажоодержувач»), при цьому товар опечатується самостійно.

Статус Авторизованого економічного оператора (АЕО) дозволить трейдерам користуватися цими спеціальними транзитними спрощеннями без проходження додаткової перевірки митницею.

З огляду на необхідність подальшого приєднання до Конвенції, незалежні фінансові посередники, страхові компанії та банки мають право брати участь у процесі впровадження єдиної транзитної системи в Україні та використовувати всі аспекти, нормативні акти та нововведення у своїй діяльності. Для того, щоб система була зареєстрована в Україні та за кордоном, вона повинна адаптувати свою діяльність до вимог Конвенції. Згідно з чинним законодавством України, лише близько 30% товарів мають забезпечувати фінансову гарантію для транзиту. Таким чином, кількість операцій фінансової гарантії зросте на 70% відразу після затвердження Угоди про Спільну транзитну систему України та під час роботи в системі, а отже, економічні вигоди від операції зростуть на 70%.

Підприємствам потрібно лише зареєструвати в системі 50 бланків декларацій, щоб отримати право спрощувати подачу документів для спеціального транзиту.

Аналізуючи деякі показники спеціальної митної статистики для митних декларацій, в Україні з кожним роком збільшується кількість осіб, які торгують товарами та перебувають на централізованому обліку. Слід зазначити, що кількість зареєстрованих з роками зростає (Табл. 2.3).

Динаміка кількості осіб, які здійснювали операції з товарами та перебувають на централізованому обліку, тис. осіб (2014-2020 рр.) [20]

Показник/роки	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість осіб, які здійснювали операції з товарами та перебувають на централізованому обліку (тис. осіб): в т. ч.:	64,6	79,2	93,4	105,0	115,7	133,7	147,4
- взятих на облік з початку року	11,5	12,5	14,3	13,6	13,5	18,5	15,4
- здійснювали митні формальності з товарами з початку року	35,2	37,4	10,9	44,3	46,8	52,2	51,0

Якщо у 2014 році було взято на облік 64,6 тис. осіб, які здійснюють операції з товарами та перебувають на централізованому обліку, то у 2020 році, їх кількість збільшилась до 147,4 тис. осіб, що майже у 2,3 рази більше базового періоду. Разом із тим збільшилась кількість тих, які здійснювали митні формальності з товарами з початку року із 35,2 тис осіб у 2014 році, до 51,0 тис. осіб у 2020 році.

В Україні у 2021 році відчутно зросла кількість оформлених митних декларацій форми МД-2 за процедурою електронного декларування. Так, якщо порівнювати період січень — травень 2020 року та аналогічний період 2021 року нами відмічено їх збільшення на 21,8%. Також спостерігається збільшення кількості осіб, які здійснюють операції з товарами та перебувають на централізованому обліку у 2021 році на 9,7%, при порівнянні із аналогічним періодом 2020 року (січень - травень).

Тому український уряд розуміє важливість економічного зростання країни та зацікавлений у якнайшвидшому запровадженні єдиної транзитної системи. Використання лише географічного положення України у сфері міжнародних економічних відносин може значно покращити економічну ситуацію країни за рахунок збільшення значного транзитного потенціалу через сім міжнародних транспортних коридорів нашої країни. Оцінка стану та динаміки транзиту та загального обсягу міжнародних вантажів свідчить про постійне зростання його обсягів.

Таблиця 2.4

**Динаміка окремих показників спеціальної митної статистики
декларування за період січень-травень 2020-2021 рр. [20]**

Показник	Одиниця виміру	Січень-травень 2020 року	Січень-травень 2021 року	Відхилення, % 2020-до 2021 р.
Оформлено митних декларацій форми МД-2:	тис. шт.	1 624,1	1 967,0	+21,1
на ввезення (надходження)	тис. шт.	1 079,3	1 337,4	+23,9
на вивезення (пересилання)	тис. шт.	378,7	437,4	+15,5
на внутрішній транзит (каботаж)	тис. шт.	31,1	42,1	+35,4
на прохідний транзит*	тис. шт.	135,1	150,2	+11,2
Оформлено митних декларацій форми МД-2 за процедурою електронного декларування:	тис. шт.	1 564,5	1 905,4	+21,8
на ввезення (надходження)	тис. шт.	1 068,0	1 328,5	+24,4
на вивезення (пересилання)	тис. шт.	376,7	435,7	+15,7
на внутрішній транзит (каботаж)	тис. шт.	30,9	42,0	+35,9
на прохідний транзит	тис. шт.	88,9	99,2	+11,6
Оформлено інших митних документів:	тис. шт.	330,2	400,3	+21,2
квитанцій МД-1	тис. шт.	167,2	196,8	+17,7
оглядових розписів М 15	тис. шт.	104,5	122,4	+17,1
митних декларацій М-16	тис. шт.	58,5	81,1	+38,6
Кількість осіб, які здійснюють операції з товарами та перебувають на централізованому обліку:	тис. осіб	139,2	152,7	+9,7
взятих на облік з початку року	тис. осіб	6,2	5,9	-4,8
здійснювали митні формальності з товарами з початку року	тис. осіб	36,3	39,4	+8,5

Координація міжнародних вантажних та міжнародних транзитних вантажних перевезень, логістики та автоматизованих систем обслуговування через нашу територію допоможе реалізувати потенціал транспортного коридору України, що з'єднує Європу та Азію.

2.2. Митне адміністрування на рівні територіальних структурних підрозділів

Для аналізу особливостей українського митного менеджменту на прикладі статистики Волинської митниці ДМСУ. Загалом «за результатами роботи з управління митними платежами державний бюджет з січня по серпень 2021 року буде перераховано до 8,118 млрд грн.» [37].

Рис. 2.1. Результативність адміністрування митних платежів [37].

У порівнянні з січнем-серпнем 2020 року (417,9 млн. грн.) через збільшення імпорту наступних товарів обсяг імпорту та сума сплачених мит зросли на 83,8% (3700,1 млн. грн.):

- легкових автомобілів - при збільшенні податків на 139,6%, або на 954,1 млн.грн.;

- техніки с/г - на 122,7%, або на 219,3 млн.грн.;

- телефонних апаратів - на 111,7%, або на 200,6 млн.грн.;

- частин для 8701-8705 - у брази, або на 178,0 млн.грн.;

- мінеральних добрив- на 100,6%, або на 170,0 млн.грн.;

- тракторів, тягачів - на 79,67%, або на 160,8 млн.грн.;

- машин автобробки інф. - на 58,1%, або на 106,8 млн.грн.

Виконання індикативних показників по Волинській митниці в січні-серпні 2021 року в розрізі митних постів, тис.грн. [37].

Назва підрозділу	Доведені індикативні показники	Фактичні показники січ-сер 2021	Відсоток виконання	Відхилення +/-	Фактичні показники січень-серпень 2020р.	Відхилення +/-
ВМО №1-4	121600,0	143685,1	118,2	22085,1	128642,5	15042,6
ВМО № 5	2816980,0	2886516,0	102,5	69536,0	2110459,9	776056,1
Всього по м/п "Ягодина"	2938580,0	3030201,1	103,1	91621,1	2239102,4	791098,7
м/п "Устипуг"	260,0	305,7	117,6	45,7	5908,7	-5603,0
ВМО №2 (Ізов)	36,0	52,8	146,7	16,8	57,4	-4,6
ВМО №3 (Нововолинськ)	397600,0	435381,1	109,5	37781,1	327585,9	107795,2
ВМО №1 (Вол. Волинський)	177900,0	209211,9	117,6	31311,9	213152,2	-3940,3
Всього по м/п "Вол-Волинський"	575796,0	644951,5	112,0	69155,5	546704,2	103850,3
М/п "Доманово"	6710,0	7866,7	117,2	1156,7	5448,4	2418,3
М/п "Ковель"	2754586,0	3027639,7	109,9	273053,7	1615730,2	1411909,5
М/п "Піща"	0,0	0,0		0,0		0,0
Інші		15967,4		15967,4	10949,8	5017,6
М/п "Дольськ"	650,0	690,9	106,3	40,9		
М/п "Луцьк"	1297711,6	1390756,3		93044,7		
Всього	7574033,6	8118073,6	107,2	544040,0	4417935,0	3700138,6

Середній щоденний дохід з січня по серпень 2021 року становив 49,5 мільйона гривень в порівнянні з 26,9 мільйонами гривень за той же період 2020 року.

Якщо проаналізувати бюджет товарів і транспортних засобів, які пройдуть митницю у 2021 році, то графічне зображення показано на рисунку 1. 2.2.

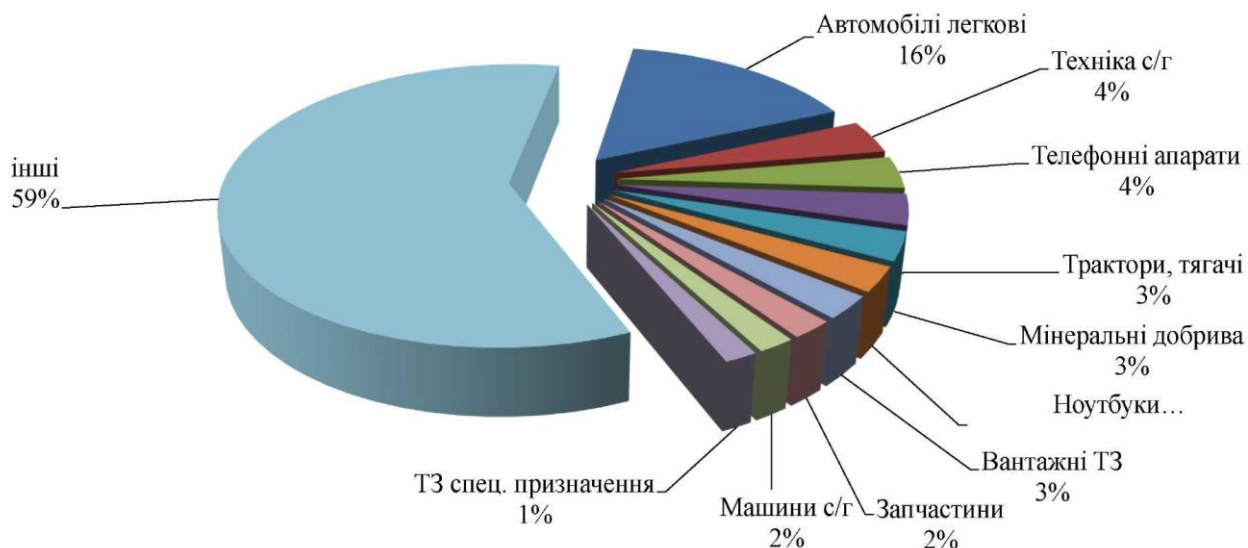

Рис. 2.2. Аналіз бюджетоутворюючих товарів в січні-серпні 2021 року [37].

За результатами вжитих заходів щодо залучення резервів отримані додаткові митні платежі:

- «контроль достовірності митної оцінки товарів – 68 565,27 тис.грн., що на 45023,35 тис.грн менше на 39,6% порівняно з аналогічним періодом 2020 року;

- контроль правильної класифікації товарів -1548,5тис. грн., що на 732,05тис.грн. (32,1%) менше, ніж за аналогічний період 2020 року;

- визначено країну походження контрольованих товарів -2689,9 тис. грн., що на 496,5 тис.грн (22,6%) більше, ніж за аналогічний період 2020 року;

За результатами проведеної роботи з контролю за визначенням митної вартості, країни походження та правильності класифікації товарів до державного бюджету України сплачено доплату в розмірі 72 803,67 тис.грн» [37].

Таблиця 2.6

**Результативність заходів щодо донарахувань митних платежів по
Волинській митниці в січні-серпні 2021 року, тис.грн. [37].**

Напрямок контролю	січень-червень 2021	січень-червень 2020	Відхилення	
			(+/-)	%
митна вартість, тис.грн.	68 565,27	113 588,62	-45 023,35	-39,6%
класифікація товарів, тис.грн.	1 548,50	2 280,55	-732,05	-32,1%
країна походження, тис.грн.	2 689,90	2193,40	496,50	22,6%
Всього, тис.грн.	72 803,6	118 062,57	-45 258,90	-38,3%

Також ми проаналізуємо характеристики митного оформлення та технічного забезпечення пропуску товарів і транспортних засобів у зоні Волинської митниці. Технічне оснащення пункту доставки показано в додатку Б. Аналіз митного оформлення за досліджуваний період наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

**Результати митного оформлення в зоні діяльності
Волинської митниці [37].**

Напрямок переміщення	Оформлен о МД січень - серпень 2021	% від напря мку перемі щення	Оформлено МД січень - серпень 2020	Порівняння	
				Різниця	%
Імпорт, всього, в т.ч.(крім ЕЕ)	61 126	100%	33 931	27 195	80,10%
Ім.40 ДЕ	49 123	80,40 %	25 706	23 417	91,10%
Ім.40 АА	1010	1,70%	988	22	2,20%
Ім.40 ЕА (випущено у обіг)	8 888	14,50 %	6 516	2 372	36,40%
Ім.31	1 448	2,40%	283	1165	411,70%
Ім.51	441	0,70%	212	229	108,00%
Інші Ім.	216	0,40%	226	-10	-4,40%
Експорт, всього, в т.ч.	22 930	100%	17 433	5 497	31,80%
Ек.10 АА	21 883	95,40 %	16 922	4 961	29,30%
Інші, Ек	1048	4,60%	511	537	105,10%
Транзит, всього, в т.ч.	13 421	100%	12 907	514	4,00%
Тр.80 АА	11 673	87,00 %	11 241	432	3,80%
Тр.80 УМВ	531	4,00%	304	227	74,70%
Тр.81 АА	729	5,40%	785	-56	-7,10%
Тр.81 УМВ	488	3,60%	577	-89	-11,30%
Всього:	97477	xxx	64 271	33 206	51,70%

«З січня по серпень 2021 року було видано 11 209 невдалих карток:

- відмова від пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України – 8067 карток відмови. Призначений коефіцієнт браку становить 0,95% від кількості транспортних засобів (845 015 транспортних засобів), які не пройшли огляд у портах митного оформлення на території митниці;

- відмова від митної декларації – відмовлено 534 картки, що становить 0,55% від загальної кількості МД (97 477). Основні причини: відсутність коштів для сплати митних платежів, митна декларація не містить усіх відомостей або не подано документи, передбачені статтею 335 МКУ;

- відмова в розмитненні – відмовлено 2607 карток, що становить 2,67% від загальної кількості МД (97477). Основна причина відмови у розмитненні: заповнені поля не відповідають доданим документам, а митна вартість коригується» [37].

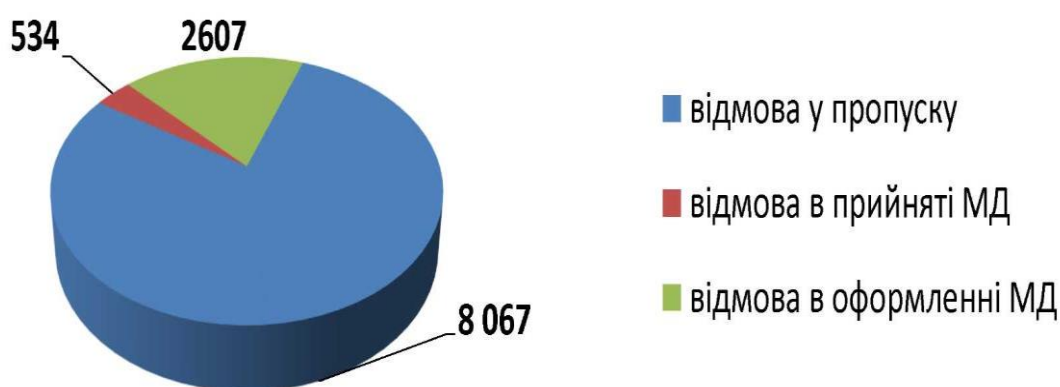

Рис. 2.3. Аналіз результатів митного оформлення по Волинській митниці в січні-серпні 2021 року [37].

«У період з січня по серпень 2021 року суд виніс рішення щодо 79 справ на суму 5510 тис.грн. З них:

49 - у разі оскарження рішення про коригування митної вартості 3 233 100 грн., з яких:

45 - задоволення суми позову 2955 тис. грн.

4 - відмова у задоволенні позову 259 тис. грн.;

6 - у разі оскарження податкового повідомлення сума рішення склала 515,98 тис.грн., з яких:

1- про суму компенсації 115 тис.грн.;

5 - відмова у задоволенні претензії 400 тис.грн.;

6- щодо оскарження рішення про класифікацію 1073 тис. грн.

10- в інших випадках, пов'язаних з митним контролем та митним оформленням, сума становить 433,77 тис.грн., з яких:

6- на користь митниці суму 395 тис.грн., 4 - не на користь митниці на суму 39 тис. грн.,

6 - в трудових справах на суму 28,02 тис. грн.: 4- на користь на суму 0 тис. грн., 2- не на користь на суму 28 тис.грн.;

2 - за позовами митниці, з них: 1 - на користь митниці на суму 19 тис. грн.; 1- не на користь митниці на суму 207 тис.грн.» [37].

Таким чином, наведений аналіз свідчить про високу фінансову ефективність процедур митного адміністрування, які здійснюються у сфері діяльності Волинської митниці ДМСУ.

2.3. Аналіз використання цифрових продуктів на митниці в сучасних реаліях

Після репозиціонування торгових потоків країн СНД на західний ринок експорт надходив до ЄС через митниці, розташовані в 3-х областях: Закарпатській, Волинській та Львівській, з яких 45% пройшли міжнародний автомобільний пункт пропуску «Ягодин» (далі - МАПП «Ягодин») («Дорогуськ» - з Польської сторони), що у Волинській області. Використання згаданого МАПП є найкоротшим і найзручнішим для перевізника способом, тому використання цього пункту є головним чином тому, що дозволяє оптимізувати вартість доставки товару. У той же час інфраструктура цього пункту пропуску та інших пунктів пропуску не розрахована на сьогоднішню кількість, і не витримує підвищеного навантаження, як наслідок – черги, відсутність послуг, низька оцифровка, засмічення, скарги від бізнесу та мешканців. У подібному

дослідженні, проведеному для громадської організації «АМС», це питання було визначено як головне [38].

При цьому близько половини учасників зовнішньоекономічної діяльності знають про запровадження інноваційних митних заходів, таких як система МСТБ та агентства АЕО, але це розуміння є поверхневим та недостатнім. Тому необхідна додаткова навчальна діяльність з практичних аспектів її використання. Більшість людей, які знають про впровадження інновацій, планують використовувати їх у майбутньому. Багато компаній хочуть отримати статус АЕО, але не всі компанії відповідають вимогам для його отримання. Запровадження цієї системи зменшить кількість незаконних дій, пов'язаних із подачею митниці недостовірних даних.

Серед існуючих цифрових продуктів учасники ЗЕД найбільше і найменше використовують інформаційний портал «Єдине вікно міжнародної торгівлі» – інтерактивний модуль аналізу www.bi.customs.gov.ua.

Всього було проведено «33 глибинних інтерв'ю, з них 21- з суб'єктами ЗЕД, які обслуговуються на Волинській та Поліській митницях Держмитслужби, а також перевізників, що здійснюють міжнародні перевезення вантажів (11 з них обслуговуються як на Поліській так і на Волинській митницях Держмитслужби, а 5 - тільки на Волинській та 5 - тільки на Поліській). Також проведено 13 глибинних інтерв'ю з іншими сторонами Волинської та Рівненської областей: 5 - з агентами з митного оформлення митних брокерів (далі - агент митного брокера/брокер), 3 - з представниками митниць, 1 - з профільним експертом, 2 - з представниками Держпродспоживслужби (далі - інші контролюючі органи), 1 - з представником бізнес-асоціації (торгово-промислової палати (далі - ТПП)).

71,43% опитаних учасників ЗЕД здійснюють як експортні так і імпорتنі операції, 14,29% - лише імпорт, 4,76% - лише експорт, 9,52% - це міжнародні перевізники» [38].

Рис. 2.4. Рівень поінформованості суб'єктів ЗЕД в зоні діяльності Волинської митниці про нововведення (Система NCTS) [38].

Оцінюючи рівень поінформованості «про нову комп'ютеризовану транспортну систему (NCTS), більшість опитаних компаній (62%, 13), які беруть участь у ЗЕД, відповіли, що знають таку систему, а 38% респондентів не знали такої системи. Або важко відповісти.

Щодо інших груп опитаних, то всі опитані митники знали про систему NCTS та агентство АЕО. Більшість опитаних брокерів (60%) розуміють систему, тоді як усі представники інших контролюючих органів негативно відповіли на аналізовані запитання» [38].

Оцініть переваги та недоліки нової комп'ютеризованої транспортної системи (NCTS). З аналізу глибинних інтерв'ю можна зробити висновок, що всі респонденти вважають, що переваги впровадження системи NCTS переважають над недоліками. Переваги, які суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності перераховують:

- зменшити кількість процедур та умов у процесі митного оформлення та митного контролю;
- спростити та прискорити процес митного оформлення;
- завдяки єдиній електронній транзитній декларації система зменшить кількість повторних операцій та прискорить обробку даних;
- вартість митних процедур буде знижена;
- завдяки спрощеній процедурі транзиту вантажів система допоможе

уникнути простоїв транспортних засобів;

- ускладнення роботи «контрабандистів» та «сірих проектів».

Водночас, представники Волинської митниці зауважили, що нова система транзиту зменшить частоту злочинів, пов'язаних із поданням митниці недостовірних даних, оскільки інформація буде узгоджуватися з рахунками-фактурами та супровідними документами в системі, тому їх заміна стане складнішим або неможливим.

Аналізуючи потенційні недоліки нової комп'ютеризованої системи, представники суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності звернули увагу на те, що українські митні органи можуть застосовувати складні процедури, зокрема паралельне використання попередніх декларацій у перехідний період.

Можливі недоліки нової комп'ютеризованої транзитної системи, про яку згадує представник митниці: потрібен деякий час для адаптації до нової системи; опір змінам, оскільки не всі митники можуть швидко навчитися користуватися системою професійно, що може призвести до помилки в їх роботі.

Митники зазначили, що «для полегшення початкової роботи з впровадження системи NCTS буде надано одночасно два документи – попередню митну декларацію та T1UA. На другому етапі мають бути підготовлені не лише митні органи, а й бізнес. Іншими словами, протягом певного часу ці два варіанти будуть співіснувати, і компанія вибиратиме, що подати.

Оцініть фактичний план застосування (NCTS). 33,33% (7 осіб) представників ЗЕД, які знають NCTS, враховуючи потенційні переваги його використання, планують використовувати його в майбутньому; 57,14% (12 осіб) не готові сказати (не знають) або практикувати це протягом інтерв'ю Тестуйте цю систему в середині; решта сказали, що не планують використовувати систему, оскільки вона не має нічого спільного з бізнесом компанії чи з інших причин.

Оцінка цілісності системи (NCTS). Відповідаючи на питання про цілісність та доступність даних в інформаційному просторі системи (NCTS), представник теми ЗЕД зазначив: для більшості опитаних недостатньо вільного доступу до

інформації, дві особи вказали, що достатньо інформація, Але лише теоретично; двоє опитаних заявили, що взагалі не знайшли інформації про систему в Інтернеті» [38].

Слід зазначити, що 100% опитаних вважали інформацію про нову систему цікавою та необхідною, висловили бажання та вважали, що для кращого розуміння системи NCTS необхідно організувати навчальні заходи з участю митниці – семінари, круглі столи тощо. та його механізм, і висунув пропозиції щодо вдосконалення на основі цих заходів.

За словами митників, сьогодні в Україні запровадження нової системи підлягає законодавчому нагляду, зокрема закону «Запровадження Спільної транзитної системи та національної електронної транзитної системи» у 2019 році та спрощення аналітичної передачі Кабміну у 2020 році. у формуванні визнають нормативну основу нової комп'ютеризованої транспортної системи, але не мають практичних навичок та відповідних інформаційних інструкцій щодо застосування нової системи.

Опитані респонденти Волинської митниці зазначили, що доступ до транзитної бази даних ЄС є дуже важливим, особливо до інформації про ціни на товари, оскільки це дозволить їм побачити фактичну митну вартість відповідних товарів. Такі зміни покращать співпрацю між українськими митними органами та іноземними державами, зменшать конфлікти у визначенні митних цінностей та кодів, а також зловживання окремих іноземних суб'єктів господарювання у цій сфері.

Оцінка обізнаності, проведена Асоціацією уповноважених економічних операторів (АЕО). Результати поінформованості суб'єктів ЗЕД щодо «впровадження інституту АЕО схожі на результати системи NCTS: 62% респондентів розуміють впровадження уповноважених економічних операторів, 38% не знають або мають труднощі з відповіддю. Проінформовані про впровадження інституту АЕО і представники митних органів. Такі знання підтверджують лише 50% інших контролюючих органів» [38].

Рис. 2.5. Рівень поінформованості про нововведення (інститут АЕО)»
[38]

Опитування представників зовнішньоекономічної діяльності показало, «що 33,33% респондентів (7 респондентів) хотіли отримати статус АЕО; 14,29% (3 респонденти) хотіли цей статус, але не відповідали вимогам; 9,52% (2 респонденти) отримують статус АЕО; 42,86% (9 респондентів) відповіли, що важко відповісти, чи мають намір вони отримати статус АЕО.

Оцініть сильні та слабкі сторони АЕО інституту. Представники суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності охарактеризували переваги інституту АЕО та визначили наступне:

- Прискорити митні процедури – шляхом спрощення механізму декларування АЕО, включаючи можливість розмитнення без необхідності прибуття автомобіля на термінал;
- оптимізувати особливий статус і можливості логістичного процесу компанії;
- зменшити затримки на кордоні — виділити окрему транзитну смугу для АЕО;
- відсутність митного огляду;
- знизити вартість послуг митного терміналу;
- зменшити терміни доставки товарів, тим самим оптимізуючи виробничий процес;

- спростити процедури видачі сертифікатів, оскільки сертифікат не потрібний, а товари пільгового походження можна відправляти на рахунок-фактуру;

- АЕО має право поставити печатку без залучення митних органів» [38].

За словами представника Волинської митниці, з яким було опитано, інститут АЕО пришвидшить проходження митного нагляду за рахунок зменшення кількості документів, простою кордону, розпізнавання пломб та зменшення прикордонних митних процедур. Представник Поліської митниці зазначив, що головною перевагою є використання спеціальних спрощень для підтвердження безпеки та надійності зовнішньоекономічної діяльності, яка отримує статус АЕО.

За словами агента опитуваного митного брокера, «зі статусом АЕО надійність компанії підтверджена, і митний брокер має можливість стати частиною ланцюга поставок компанії АЕО. Перспектива довгострокової співпраці така: АЕО-С (постачальник) + АЕО-Б (перевізник, склад, митний брокер) + АЕО-С (покупець). Таким чином, нотифікатори зможуть подавати декларації від компаній зі статусом АЕО. Крім того, опитані агенти митних брокерів помітили, що коли митні брокери отримують статус уповноважених економічних операторів, буде діяти пільговий режим, зокрема, що здійснювати платежі можуть не лише суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, а й митниця. брокери, уповноважені суб'єкти господарювання зможуть резервувати платежі для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

У недоліках АЕО інституту суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності зазначили:

- складність процесу отримання посвідчення особи, особливо необхідність збору великої кількості документів;

- тривалість програми – 120 днів;

- велика кількість вимог для отримання особи;

- тривалий період очікування (180 днів) на повторне подання документів для отримання статусу АЕО у разі виявлення будь-яких дефектів під час первинної перевірки документів;

- можливість зловживання окремими компаніями перевагами статусу АЕО;

- пильна увага з боку інших органів контролю» [38].

Один із брокерів зазначив, що Митним кодексом визначено, що для кожного конкретного вантажного митного коду (УКТЗЕД) надається статус АЕО. Насправді основним недоліком є те, що статус АЕО дає лише код продукту, а не весь список продуктів. Він зазначив, що коли компанія експортувала 450 кодів, лише 10 кодів отримали статус АЕО, що викликало певні незручності. У Білорусі АЕО або забезпечує всі операції та списки товарів, або не забезпечує взагалі. Незручність також включає те, що статус АЕО надає можливість виробляти товари та використовувати їх для декларування, але на момент в'їзду один обмінний курс і розмитнення може бути іншим курсом, за умови, що щоденний курс України нестабільний. Розрахунок здійснюється, коли товар прибуває і застосовується відповідний курс.

Рівень поінформованості та використання цифрових продуктів митниці («Єдине вікно для міжнародної торгівлі», Business Intelligence та інші).

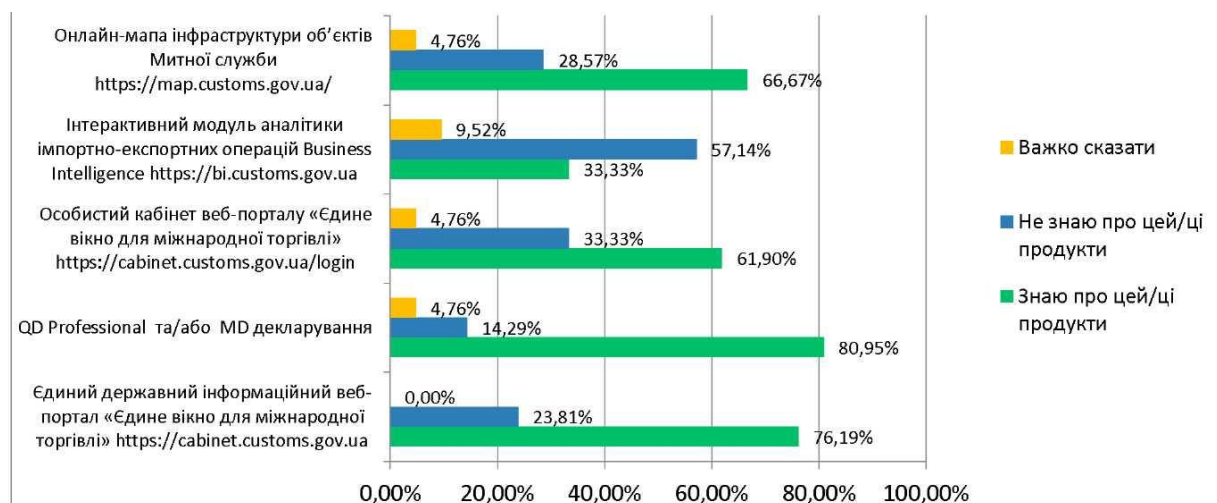

Рис. 2.6. Оцінка поінформованості, щодо цифрових продуктів митниці [38]

Аналізуючи результати глибинних інтерв'ю з респондентами щодо поінформованості про цифрові митні продукти, варто зазначити, що це опитування включає такі продукти:

- єдиний національний інформаційний портал «Єдине вікно міжнародної торгівлі»;

- QD Professional та/або MD декларування;
- особистий кабінет порталу «Єдине вікно міжнародної торгівлі»;
- інтерактивний модуль для аналізу імпортно-експортного бізнесу;
- онлайн-карта інфраструктури митної служби України.

Зокрема, опитування щодо визнання представниками іноземних суб'єктів господарювання єдиного національного інформаційного порталу «Єдине вікно міжнародної торгівлі» показало, що 76% респондентів знали про цифровий продукт, 24% не були поінформовані. При цьому 62% респондентів знали про особисті рахунки порталу «Єдине вікно міжнародної торгівлі», 33,3% не знали, а 4,8% (1 респондент) не змогли відповісти на це запитання.

Серед опитаних митників «портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» знали 100% респондентів. Так само 100% контролюючих органів знають про цей цифровий митний продукт.

Опитані представники суб'єктів ЗЕД, а саме 33,33% (7 респондентів) розуміють інтерактивний модуль імпортно-експортного бізнес-аналізу, а 66,67% (14 респондентів) розуміють онлайн-карту інфраструктури митної служби України. Серед опитаних митників 60% респондентів знали про ці цифрові продукти» [38].

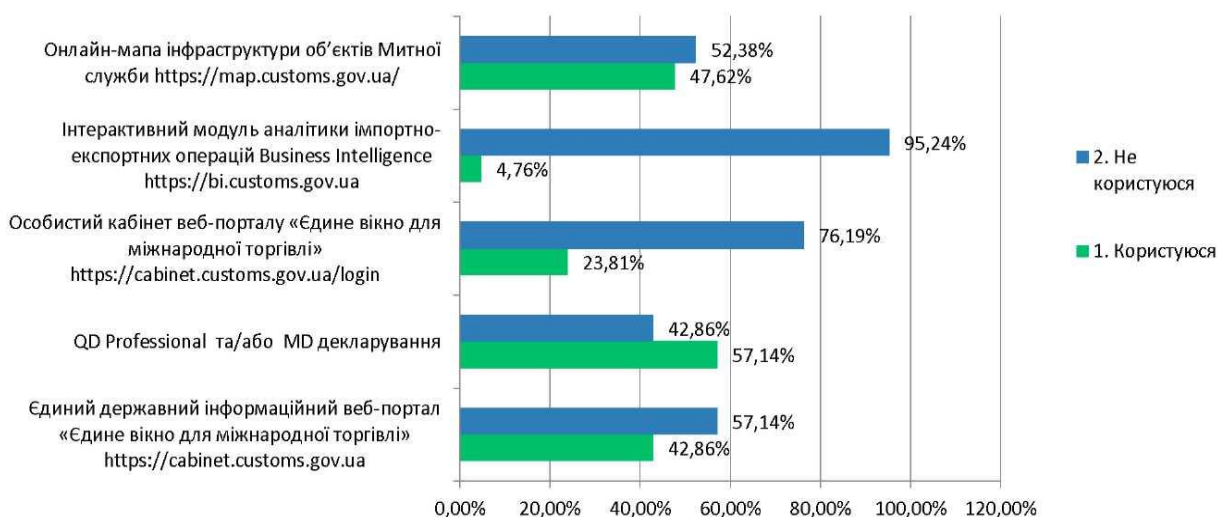

Рис. 2.7. Оцінка використання цифрових продуктів митниці [38]

Аналізуючи фактичне використання цифрової митної продукції, слід зазначити, що 42,86% респондентів (9 осіб) представники суб'єктів

зовнішньоекономічної діяльності зазначили, що користуються єдиним національним інформаційним порталом «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», а 23,81% респондентів (5 осіб) зазначили, що користувалися своїми особистими кабінетами на порталі «Єдине вікно міжнародної торгівлі». Респонденти зазначили, що на порталі переглянули консалтинг, новини та зміни законодавства.

Дослідження показують, що 57,14% опитаних представників ЗЕД використовують програму MD Declaration. При цьому респонденти зазначали, що використовували «Єдине вікно» для перевірки статусу реєстрації товару, коли програма MD Declaration не працювала.

Лише один респондент зазначив, що використовував інтерактивний модуль аналізу імпортно-експортних транзакцій, тобто той вказав, що компанія, яку він представляє, використовує продукт Business Intelligence для аналізу статистичної інформації за багатьма стандартами. Крім того, 47,62% (10 осіб) користуються онлайн-картою інфраструктури ДМС України.

Серед опитаних представників митниці 100% респондентів використовували єдиний національний інформаційний портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», 40% використовували продукти бізнес-аналітики, 40% – онлайн-карту інфраструктури ДМС України.

Опитані митники зазначили, що «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» є єдиним порталом для проходження товарів через інші органи, крім митниці, особливо ветеринарів, служби контролю за здоров'ям та інші установи для виконання регуляторних функцій. Статистична обробка даних на сайті порталу є довідковою та рекомендацією для здійснення імпортно-експортного бізнесу. Представник Волинської митниці зазначив, що сайт порталу дуже хороший. Фактично це «єдине вікно». До нього підключені всі служби контролю. Майже всі документи публікуються в електронному вигляді та завантажуються на сайті порталу, який дуже зручно для суб'єкта господарювання.

Позитивні функції цифрових митних продуктів представники суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності характеризують так: функції зазвичай прості у використанні; можна запитати багато інформації (код, перевірка); можна

анонімно поскаржитися на роботу митниці; інформація про портал легко знайти. Водночас представники суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності заявили, що функції порталу необхідно відповідним чином розширити, наприклад, додати функцію створення митних декларацій.

Митники зазначили, що оцінка цієї функції є позитивною. Опитувані розповіли, що все нормально, контроль за роботою «єдиного вікна» покладено на Державне головне митне управління. ДМС України надає великого значення тому, щоб не було збоїв, адже час проходження митних процедур впливає на загальні результати. Представники Волинської митниці сказали, що вони не коментують функції цифрових продуктів. Проблема зазвичай полягає в технічних аспектах, таких як збій мережі або обладнання.

Висновки до II розділу

За підсумками проведеного аналізу практики митного адміністрування в Україні в контексті застосування цифрових технологій потрібно наголосити, що розвиток електронного декларування при митному оформленні експортних, імпорتنих, транзитних операцій в нашій державі дійсно знаходиться на високому рівні. Адже на сьогодні майже 100 відсотків усіх митних трансакцій відбуваються із застосування електронного декларування.

Такі наші проміжні висновки підтверджує також аналіз, що проведений по Волинській митниці Державної митної служби України. Зокрема, в зоні діяльності досліджуваної митної інституції спостерігався високий рівень митного оформлення за допомогою електронного декларування.

Разом з тим, слід акцентувати увагу і на тому, що ряд цифрових продуктів, які активно використовують в європейській митній практиці ще досі не імплементовано в Україні. Наприклад, цифровізація митних процедур в частині впровадження інституту авторизованого економічного оператора. На сьогодні цей статус отримали лише декілька суб'єктів. Про важливість подальшого

розвитку цифровізації митних процедур в Україні наголошують також митні брокери, митні посередники, інші учасники митних правовідносин.

РОЗДІЛ III

УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В ПРИЗМІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ ЦИФРОВИХ ПРАКТИК

Основною тенденцією розвитку суспільства останніх років є широке застосування цифрових технологій у різних сферах життєдіяльності людини. Ці технології стали рушійною силою трансформації всіх систем без винятку — соціальних та економічних, політики, управління тощо. Діджиталізація економіки допомагає їй перейти на абсолютно новий рівень функціональності. Звичайно, вітчизняна економіка не залишить без уваги цю тенденцію. Сьогодні «неминуче впровадження цифрових технологій в господарську діяльність підприємств. У зв'язку з цим необхідним є формування інформаційно-телекомунікаційної системи підприємства, оцифровка різних сфер його господарського життя, вивчення впливу сучасних технологій на взаємодію підприємства з його інституційним середовищем. Операції, у тому числі взаємодія з митницею» [40].

Сьогодні, хоча це звучить дивно, принцип «іду в ногу з часом» надзвичайно важливий для вітчизняних компаній, а тим більше для компаній, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Цей факт легко пояснити розвитком сучасних цифрових технологій, що сприяє загальній оцифровці суспільних стосунків. Це означає не тільки, що підприємствам необхідно надавати продукти чи послуги, які відповідають потребам ринку та споживачів, але й необхідно координувати системи управління суб'єкта господарювання відповідно до загальної тенденції розвитку інформаційного суспільства та світової економіки.

Як зазначено в Концепції розвитку цифрової економіки та соціального України на 2018-2020 роки, термін «цифровізація» має таке пояснення: «цифровізація - насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможлиблює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір» [45].

Для підприємства, що є суб'єктом митних правовідносин та цифровізації він має такі особливості:

- функціонування єдиного інформаційного простору;
- використовувати інформаційні технології у всіх сферах господарського життя;
- автоматизація процесів управління та виробництва;
- користування Інтернетом та отримання доступу до світових інформаційних ресурсів;
- доступ до електронних сервісів державних установ та контролюючих органів;
- взаємодія в режимі реального часу між підприємствами та органами державного контролю через інформаційно-телекомунікаційні системи тощо.

Впровадження та широке застосування цифрових технологій у господарській діяльності будь-якого підприємства сприятиме вдосконаленню всіх сфер його діяльності, налагодженню відносин з багатьма контрагентами, розширенню можливостей інформаційно-комунікаційної взаємодії з контролюючими органами, особливо з митницею. Однак для налагодження цих процесів є певні передумови, а саме:

- забезпечити підприємство необхідною цифровою технікою (комп'ютерна техніка, ліцензійне програмне забезпечення, доступ до Інтернету тощо);
- наявність ІТ-експертів та експертів з кібербезпеки;
- навчити персонал компанії працювати в «цифровому» режимі та набути навичок роботи з інформаційних технологій;
- забезпечити ефективну систему захисту для запобігання несанкціонованому зовнішньому доступу до корпоративних інформаційно-телекомунікаційних систем, іншими словами, ефективних систем безпеки мережі тощо.

В той час, коли у сфері управління вітчизняні суб'єкти господарювання широко застосовують цифрові технології, зокрема в обліково-аналітичній системі, системі управління персоналом, в системі реалізації та збуту продукції

тощо, то в сфері взаємодії з інституціональним середовищем такі технології знаходяться лише на етапі розробки та впровадження.

Коли у сфері менеджменту вітчизняні компанії широко використовують цифрові технології, особливо в системах обліку та аналізу, системах управління персоналом, системах збуту та маркетингу продукції тощо. Тоді як у сфері взаємодії з інституційними середовище ці технології знаходяться лише на стадії розробки та впровадження.

З початку фіскальних реформ у 2012 році всі спроби налагодити співпрацю між митними органами та вітчизняними компаніями були спрямовані на формування конструктивної комунікації на основі використання сучасних цифрових технологій (електронних сервісів). Очевидною перевагою впровадження електронних сервісів та підвищення рівня автоматизації оформлення вантажів є те, що воно дозволяє мінімізувати велику кількість ризиків і загроз, пов'язаних із суб'єктивною оцінкою посадових осіб зовнішньоекономічних операцій. Крім того, «добросовісні суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, які протягом певного періоду не занесені у відповідну електронну базу даних як перелік порушників або суб'єкти з підвищеними транзакційними ризиками, отримують пільговий режим при митному оформленні товарів. Відповідний рівень впевненості. Така ситуація дуже поширена в багатьох розвинених країнах, і вітчизняні митниці поступово вживають подібних заходів» [43].

Тому найефективнішим інформаційним механізмом у системі взаємовідносин митниця-підприємство є запущена у 2016 році автоматизована електронна система «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» та електронна система NCTS (Нова комп'ютеризована транзитна система). Наразі він знаходиться на стадії впровадження (див. рисунок 3.1).

Принцип роботи електронної системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» полягає в тому, що передача документів між вітчизняними підприємствами, які здійснюють імпортно-експортну діяльність, здійснюється в електронній формі. Тобто компанія в електронному вигляді декларує державний контроль при перетині митного кордону України. Митники отримали

повідомлення з «єдиного вікна». Після завершення контрольної перевірки працівник митниці приймає рішення та вносить відповідну інформацію до електронної системи. «Єдине вікно» надсилає електронні листи компанії окремо. У повідомленні зазначаються «вид державного контролю, який проводиться в пункті пропуску, вид державного контролю, який необхідно пройти в зоні митного контролю на митній території України, та детальний перелік документів, які необхідно подати до відповідного контролю. відомства для завершення типу державного контролю» [41].

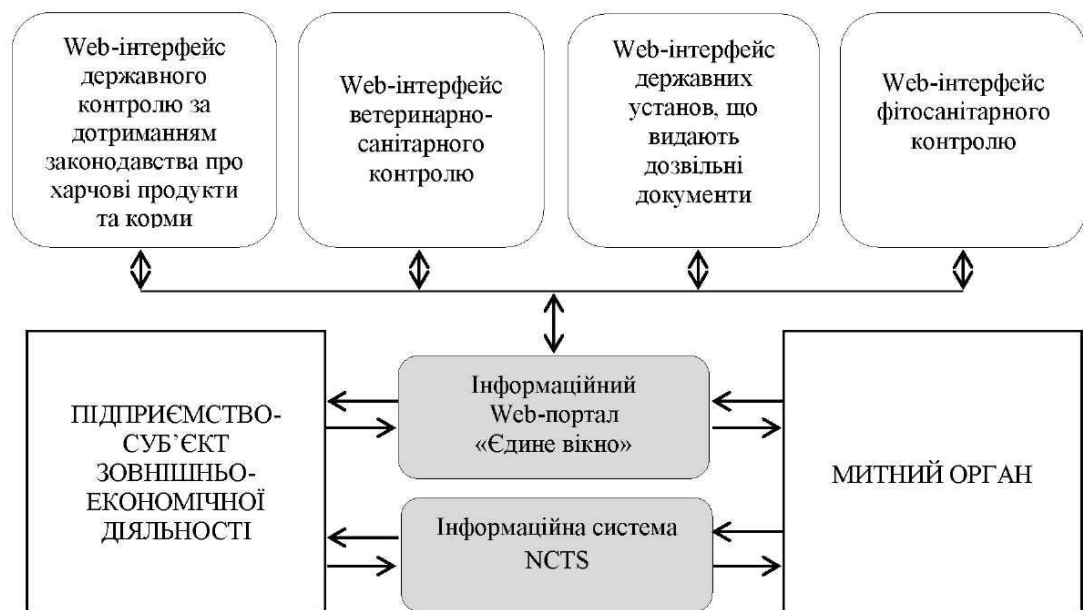

Рис.3.1. Інформаційна взаємодія підприємства-суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності з митними органами [40].

Документообіг та окремі види контролю знову здійснюються в безконтактній формі через електронну систему, яка інформує відповідні контролюючі органи про надходження документів шляхом розміщення відповідної інформації в мережевому блоці.

Однією з характеристик цієї електронної системи є принцип «згоди». Суть полягає в тому, що якщо протягом чотирьох робочих годин з дати отримання блокування мережі електронною поштою та відсканованими файлами уповноважена посадова особа або адміністратор контролюючого органу не внесе жодного рішення до інформаційної системи, інформаційна система автоматично сформує рішення Держконтроль. У цьому випадку «відповідний вид державного

контролю вважається виконаним. Це рішення є підставою для завершення митного контролю та митного оформлення товарів, що перетинають митний кордон України» [41].

Можна виділити переваги «єдиного вікна», що отримують вітчизняні підприємства – суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності. Найважливішими з них є:

- нова форма взаємодії-новий рівень взаємовідносин у системі «митниця-підприємство»;
- автоматизація процесу оформлення вантажів;
- зменшити час на виконання всіх необхідних митних процедур;
- спростити процедури подання документів перевірки;
- зменшити прямі контакти з працівниками митниці та мінімізувати їхню участь у державному контролі вантажів, знизивши тим самим рівень корупції тощо.

Іншою системою, що «забезпечує обмін електронними деклараціями між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними органами, є NCTS (Нова комп'ютеризована транзитна система) – ІТ-продукт, який дозволяє використовувати електронні повідомлення для обміну інформацією про оформлення вантажу в режимі реального часу та покращення аналізу ризиків. Системи» [46].

Ця електронна система лише «почала впроваджуватися в діяльність внутрішніх митних органів у рамках положень Конвенції про спільні транзитні процедури» [42]. Лише через рік її успішного використання країни отримують офіційне запрошення приєднатися до конвенції. Крім того, з метою імплементації в українське законодавство положень «Конвенції про спільну транзитну процедуру» прийнято відповідний закон України «Про запровадження єдиної транзитної системи та національної електронної транзитної системи» [44]. Переміщення між двома митними органами в Україні або в межах діяльності митного органу, що перебуває під митним контролем, не використовує такі товари, повністю звільняється від оподаткування митними платежами, не

застосовує заходів нетарифного контролю щодо зовнішньоекономічної діяльності та враховує обліку закону» [44].

Конвенція про спільну транзитну процедуру поширюється на 35 країн європейського регіону (ЄС, Європейська асоціація вільної торгівлі, Туреччина, Македонія та Сербія). Ці країни запровадили «єдині правила, які дозволяють всім членам використовувати спільні ІТ-продукти для декларування та контролю транзиту товари — Електронна система NCTS» [46].

Суть електронної системи полягає в тому, що обмін даними про результати митного нагляду здійснюватиметься безпосередньо між внутрішньою митницею та митними органами сторін конвенції. Крім того, українські митники зможуть отримувати повідомлення від митниці інших країн про товар до того, як товар перетне український кордон. Це матиме значний позитивний вплив на здатність внутрішніх митних органів аналізувати транзакційні ризики та мінімізує велику кількість митних ризиків та загроз.

Основними перевагами системи NCTS є:

- «відповідно до єдиних правил, єдина форма митної декларації використовується, коли товари перевозяться з країни відправлення до країни призначення через третю країну в межах договірних сторін Конвенції;
- зменшено час оформлення транзиту вантажу;
- забезпечено спрощення транзиту для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які не внесені до інформаційної бази як порушники;
- можливість визначити форму митного контролю до перетину товарів внутрішнього кордону;
- розширення можливість аналізу митних ризиків та їх мінімізації» [46].

Тому переваги, які отримують вітчизняні ЗЕД від функціонування електронної системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» та системи NCTS, допоможуть налагодити гарне партнерство з митними органами та сформувати позитивний імідж країни, і, звісно, розвиток міжнародної торгівлі.

Широке використання інформаційно-електронних технологій в митних органах основних країн світу почалося в останні кілька десятиліть минулого століття. При аналізі походження поширення інформаційних технологій митного

оформлення у світовій практиці традиційно посиляються на практичний досвід таких країн, як Німеччина, Японія, Південна Корея, США, Китай, Франція.

Найбільш раннє поширення принципу «дистанційного декларування» відбулося у Японії в 1980-1990-х рр., створивши автоматизовану систему обробки даних зовнішньоекономічної діяльності (NACCS), декларанти можуть дистанційно декларувати товари та автоматично розраховувати розміри тарифів, необхідних для експорту чи імпорту товарів. При цьому система охоплює інформацію про суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та контролюючі органи, визначає процедури митного оформлення на основі встановлених стандартів управління ризиками, для чого необхідний додатковий митний контроль.

ACS (Автоматизована комерційна система) та автоматизована система процесу митного оформлення та контролю електронної митної декларації були створені в США в 1984 році. У 1990-х роках вони були реструктуризовані в митне автоматизоване комерційне середовище (ACE) та видозмінена внаслідок подій 11.09.2001 року в єдину службу митного. Прикордонний контроль та послуги міжнародної торгівлі. Поки що всі товари, що ввозяться в цю країну, мають бути «задекларовані відповідною транспортною компанією загального призначення (VOCC) або компанією з відповідною ліцензією на міжнародні перевезення (NVOCC) через систему автоматичного декларування (AMS) за один день до відправлення з пункту навантаження» [18].

У 2001 році Південна Корея вперше створила автоматичну електронну систему UNI-PASS, яка забезпечуватиме комплексні процедури митного оформлення та управління для глобальних митних зон. З моменту заснування вона постійно вдосконалювалася та доповнювалася, нині це комплексна інформаційна система, яка охоплює велику кількість суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, державних установ та установ, банків та фінансових посередників, митних брокерів, юридичних фірм, авіакомпаній тощо. Система заснована на принципі «єдиного вікна», що включає нормативно-правову базу, основні документи, інформацію про банківські послуги, розрахунок податкових та митних платежів, систему управління ризиками та

показники аналізу митного аудиту. При подачі суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності декларації він в режимі реального часу входить до відповідної національної структури, проводить автоматичні перевірки, аналізувати ризики, визначати доцільність відбору товарів для перевірки чи більш детального митного контролю.

Автоматична вантажно-портова консолідована система (NACCS) є зразком успішної співпраці та взаємодії кількох ІТ-систем суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та митних органів країни, та поділяючись на повітряну (air-NACCS) і морську (sea-NACCS) використовується в Японії.

Досвід Пакистану був досить успішним. З впровадженням програмного забезпечення WeBOC, до якого можна отримати доступ навіть за допомогою мобільних телефонів), рівень податкових та митних надходжень зріс на 47%.

Посилення процесу «глобалізації та лібералізації торгівлі, значне збільшення кількості та зростання електронної комерції, широке використання інформаційних технологій; надання більш ефективних електронних послуг» сприяло запуску програми «Електронна митниця» в Європейському Союзі в 2003 р. Дванадцять із 25 країн-учасниць у Бельгії, Німеччині, Італії, Іспанії, Швеції, Великобританії, Чехії, Данії, Португалії, Нідерландах, Австрії та Польщі стали учасниками пілотного проекту системи експортного контролю (ECS)» [19].

У 2008 році відповідно до рішення Європарламенту № 70/2008/ЄС було здійснено низку заходів щодо сприяння переходу митних процедур на електронне управління, забезпечення обміну інформацією між митними органами країн-членів ЄС. не порушується, а для створення безпаперової оптимізації митного середовища. Водночас термін «paperless environment» «безпаперове середовище», що є характеристикою діяльності «безпаперової митниці», визначається експертами Всесвітньої митної організації не тільки як передумова звільнення від використання паперових документів, а більше як необхідна умова до переходу «єдиного вікна».

Слід зазначити, що спочатку, із запровадженням «нової комп'ютеризованої транзитної системи» для «електронного обміну митними деклараціями, Європейський Союз ініціював формування механізму «електронної митниці» у

1997 р.» [39]. У той же час, з метою прискорення передачі митних операцій і процедур між митними органами країн-учасниць та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, а також посилення використання інформаційних технологій у ВМО, «Керівництво з розширення використання Інформаційні технології» [39]. Відповідно до цих документів і вжитих заходів поняття «електронна митниця» втілює сукупність комп'ютерних інформаційних технологій, що використовуються для здійснення митних процедур, у тому числі: електронна обробка, подання документів митного оформлення та декларарування; автоматизацію взаємодії митних інституцій з суб'єктами ЗЕД за принципом «24/7»; електронні калькулятори митних сум та можливість оплати їх онлайн; мобільні послуги для учасників зовнішньоекономічної діяльності; електронне оформлення повернення товарів і сплачених за них митних платежів; можливість подання попередньої додаткової інформації перед завантаженням товару тощо.

Відповідно до змін до митного законодавства ЄС від 2016 року, митні декларації подаються в електронному вигляді через систему EDI. Використання системи може окреслити багато переваг, а саме: зменшення фактичного контакту між компанією та регулюючим органом, зниження ризику корупції, автоматизованість та оптимізація процесу митного декларування суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, рівень митного нагляду зведений до мінімуму завдяки ефективній системі відбору ризиків в процесі електронного декларування. Отже, якщо у 2016-2017 рр., згідно з офіційною доповіддю ВМО, загальна частка електронних митних декларацій в Європі перевищує 90% (див. таблицю 3.1), то сьогодні вона становить майже 99%.

Таблиця 3.1

Загальний відсоток подання електронних митних декларацій в територіальному вимірі у 2016-2017 рр. [39]

Регіон	Кількість митних декларацій, млн.		Відсоток електронних декларацій, %	
	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт
Північна Америка, Південна Америка, Центральна Америка та Кариби	68,5	26,3	85,2	87,3
Західна та Центральна Африка	1,2	0,1	85,5	89,6
Східна та південна Африка	7,4	7,3	92,7	95,8
Північ Африки, Близький та Середній Схід	6,1	1,7	97	95
Далекий Схід, Південна та Південно-Східна Азія, острови Тихого океану	92	115,7	91,6	93,6
Європейський регіон	171,7	97,2	85,9	91,9

Джерело: за даними щорічного звіту ВМО

Ключовою особливістю інтеграції української митної системи відповідно до правил ЄС є її приєднання до конвенції про спільні транзитні процедури, особливо через програми EU4PFM та RST. Перевагою використання транзитної декларації згідно з Конвенцією в процедурі спільного транзиту є обмін митною інформацією в режимі реального часу з 35 країнами, завдяки підвищенню ефективності аналізу ризиків та визначенню необхідних процедур контролю для вантажу до їх прибуття на кордон в Україні товарів, це зменшує вартість митних процедур, формування безпечного ланцюга поставок, значно спрощує митні процедури для надійних компаній та покращує ефективність їхнього бізнесу за рахунок економії часу та грошей.

Відповідно до зобов'язання, процес впровадження системи NCTS розпочався у листопаді 2020 року, і було виділено три етапи впровадження: пілотні проекти, національні та міжнародні застосування. У той же час 5 грудня 2020 року було оформлено першу форму транзитної декларації за пілотним методом спільного транзиту.

Проте, відповідно до статті 84 та додатка XV Угоди про асоціацію, Україна має виконати положення Конвенції протягом одного року з дати набрання чинності Угодою про асоціацію, тобто з 1 вересня 2018 року. Недотримання встановленого терміну імплементації Конвенції зумовлене різними причинами.

по-перше, українське митне законодавство та правила значною мірою не узгоджуються з положеннями Конвенції про спільні транзитні процедури. Щоб зробити їх узгодженими, необхідно:

- зміни до Митного законодавства України та Митного законодавства України, які регулюватимуть претензійну роботу між митними органами різних країн, обмін інформацією при розслідуванні втрати товарів, з нерезидентами;
- доповнити діючі нормативно-правові документи митного законодавства України для дотримання термінології та системи гарантій, що застосовуються до транзиту товарів та митних процедур під час процедури спільного транзиту;
- розробити нормативно-правову та інституційну основу для програмного забезпечення запуску національної підсистеми NCTS;

по-друге, якщо всі необхідні зміни будуть внесені в національне законодавство, ключовими умовами для запуску дослідної роботи системи NCTS в Україні є: 1) Створення та запуск національної транзитної підсистеми з рекомендаціями ЄС до використання програмного модуля (наприклад, Minimal Common Core (MCC) і EDIFACT CCN /CSI (ECN)); за умови внесення всіх необхідних змін до національного законодавства, ключовою умовою початку тестової експлуатації режиму NCTS в Україні є: 1) створення та запуск з рекомендованими ЄС до використання в митному просторі країн-кандидатів програмними модулями (на кшталт Minimal Common Core (MCC) та EDIFACT CCN/CSI (ECN)); 2) NCTS, що працює паралельно з іншими системами контролю транзиту в Україні (національний «внутрішній» транзит, транзит за іншими міжнародними договорами тощо), вимагає детального аналізу умов та співіснування таких систем (наприклад, у дорожній карті Україна приєднується ЄС/Європейської асоціації вільної торгівлі до спільної транзитної процедури);

по-третє, для початку дослідної роботи системи NCTS, крім законодавчої бази, дуже важливий і технічний фундамент, зокрема застосування національної підсистеми NCTS та національних вузлів для підключення до захищеної мережі, яка містить інформацію про спільні транзитні процедури та обмінюється нею. Як умова приєднання до Конвенції діють актуальні європейські вимоги до України: щорічна тестова робота національної підсистеми NCTS, використовується як

інформаційно-телекомунікаційна система обробки транзитних декларацій, а також аналіз службових інформацій, пов'язаних з процедурою спільного транзиту, обмін інформацією між митними органами різних країн. Проте запровадження в Україні елементів конвенції (кодів, класифікаторів тощо) недостатньо для початку роботи NCTS в Україні.

Наявність цих труднощів потребує посилення законодавчих, технічних та інституційних заходів для прискорення впровадження новітніх інформаційних систем у практику українських митних органів.

Тенденція глобального економічного прогресу в умовах оцифровки ставить нові виклики для спрощення митних процедур, тому необхідно забезпечити, щоб сучасна, доступна, керована та кіберзахищена електронна інформаційна система функціонувала з ефективністю митної інформації відповідно до вимог дотримання ключових принципів. Таблиця 3.2

Таблиця 3.2

Основні принципи ефективності інформаційного забезпечення митної справи України в умовах цифрової стратегії розвитку [39]

Принцип	Зміст та значення
Доступність	Наявність однакових умов доступу до послуг та інформації як для суб'єктів ЗЕД, так і для державних органів на основі інформаційно-комунікаційних технологій
Доцільність	Використання цифрових технологій повинно сприяти створенню низки переваг та вигід для громадян, держави, фіскальних інституцій та суб'єктів ЗЕД
Економічна націленність	Суть даного принципу полягає в досягненні продуктивності діяльності для учасників за умови використання цифрових технологій у відповідності з регіональними, національними програмами та стратегіями цифровізації економіки, її сфер та галузей у нових характеристиках ефективності
Відкритість	Здатність одержувати, передавати та використовувати інформацію для створення, накопичення, поширення, переробки та перевірки інформації, її достовірності та правильності. Здатність національних інформаційних систем інтегруватися в регіональні, європейські та міжнародні системи обміну інформацією
Стандартизація	Відповідність відкритим, функціонально сумісним європейським та міжнародним стандартам поширення інформаційних систем та технологій

Безпечність	Означений принцип декларує необхідність захисту конфіденційності персональної інформації, забезпечення інформаційної безпеки та кібербезпеки інформаційних систем, що використовуються суб'єктами митної справи
Комплексність	Інформаційні технології, що використовуються митними органами повинні бути частиною «цифрової» програми розвитку держави, а також компліментарними і взаємоузгодженими з іншими національними і регіональними інформаційними системами

За період незалежності українські митні органи проводили цілеспрямовану роботу щодо широкого використання інформаційно-телекомунікаційних технологій для митного оформлення та контролю. Проте, в контексті цифрової стратегії соціального розвитку, відповідно до європейських та міжнародних вимог щодо покращення інформаційного забезпечення ДМС України, вважаємо, що вона має здійснюватись у трьох напрямках одночасно:

1) технологічному - забезпечення належного рівня розвитку інформаційної системи, її технічної, технологічної, безпекової, сертифікаційної та стандартизаційної характеристики;

2) інституційному, включаючи формування відповідного законодавства, нормативно-правового та методологічного забезпечення, є достатньою для забезпечення міжнародних вимог інформаційних систем у сфері обробки, аналізу та систематизації митної інформації;

3) інфраструктурному, у тому числі інформаційні продукти, що забезпечують коректний обмін інформацією між інформаційними базами митних органів України, іноземних суб'єктів господарювання та міжнародних учасників.

Висновки до III розділу

В умовах активного розвитку діджиталізації в системі митних органів України особливо важливою проблемою є забезпечення компютерної безпеки на усіх рівнях використання інформаційних продуктів.

Крім цього, потребує радикального оновлення матеріально-технічне забезпечення митних органів України та створення спільних інформаційних

цифрових платформ з прикордонною адміністрацією, службою безпеки, органами національної поліції та інших інституцій, які дотичні до проведення митного оформлення, митного контролю товарів і послуг, що переміщуються через ДКУ.

ВИСНОВКИ

На основі результатів дослідження проблематики митного адміністрування в контексті цифровізації ми маємо можливість зробити наступні узагальнення.

1. Роль цифровізації та інформаційних технологій у митниці втілена в Міжнародній конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, укладеній у Кіото 18 травня 1973 р., і зміненої протоколом переглянутої Міжнародної конвенції про спрощення та узгодження митних процедур у Брюсселі 26 червня 1999 р.

(Україна приєдналася згідно із Законом України "Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур" від 5 жовтня 2006р. N 227-V).

2. Митниця веде свою роботу цілеспрямовано, широко впроваджує в митну роботу процедури митного нагляду та реєстрації на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Найбільш інноваційною з цих процедур є електронна подача.

Електронне декларування – є складною концепцією, що означає:

- декларувати товари та транспортні засоби шляхом подання електронних форм декларацій та інших електронних документів;
- митний контроль та реєстрація товарів і транспортних засобів на підставі поданих електронних документів (у тому числі дозволів).

Основною метою електронної форми декларації є впровадження на рівні митного органу єдиного алгоритму автоматичної обробки інформації, заявленої в МД, з автоматизованим контролем формату та логіки, аналізом ризиків, а також різними видами контролю попереджень та митним оформленням для посадових осіб митниці, які здійснюють митні процедури. обов'язки.

3. Першим етапом виклику для нинішнього впровадження цифрових технологій в Україні на шляху розвитку безконтактної економіки є запровадження «єдиного вікна», що ініціювало та сприяло фактичному впровадженню Міністерство фінансів для функціонування митниць з серпня 2016 року.

Впровадженням механізму роботи митниці в систему «єдиного вікна» була реалізована ідея спрощення ведення зовнішньоекономічної діяльності. За допомогою системи «Єдине вікно» переведено в електронний формат співпрацю між підприємствами та митними, контролюючими органами, впроваджено технологію національного інформаційного порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

4. Загалом завдяки проведеній Волинською митницею роботи з митного платежу з січня по серпень 2021 року до державного бюджету було перераховано 8118,1 млн. грн. Порівняно з січнем-серпнем 2020 року (4417,9 млн. грн.) через збільшення імпорту окремих товарів обсяг імпорту та сума сплаченого мита зросли на 83,8% (3700,1 млн. грн.).

5. Наступним етапом процесу євроінтеграції та глобалізації України є ідея запровадження спільної моделі українського транзиту на основі NCTS (Нова митна транзитна система), яка є технологією на основі європейської Конвенції про процедуру спільного транзиту. Ідея участі України в єдиній транзитній процедурі є одним із елементів союзної угоди з Європейським Союзом.

Представники суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності висунули наступні пропозиції щодо вдосконалення цифрової митної продукції:

- необхідно систематично оновлювати та додавати дані на єдиний державний інформаційний портал «Єдине вікно міжнародної торгівлі»;
- крім загальної інформації про країну, на порталі рекомендується побудувати галузеву інформацію. Як контрагент знаходить ринок або нових партнерів, наприклад, в аграрному секторі, слід вказати окремо;
- розробка альтернативної версії, яка максимально наближена до «запису MD» за функціями;
- розробити окреме «інформаційне вікно» лише для довідки;
- усунути проблеми в управлінні цифровими файлами – поганий мережевий зв'язок з митницею та часті «зависання бази даних» (Єдина автоматизована інформаційна система Державної митної служби України-ЄАІС ДМСУ);

- необхідно покращити зручність користування порталом, а також було б вигідно надати перевізникам додаткову інформацію, зокрема дані про швидкість транзиту та наявність черги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герчаківський С.Д. Митне адміністрування : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Вектор, 2020. 328 с.
2. Міждержавна угода від 18.05.1973р. "Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Конвенція Кіото)". URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
3. Двудліт З. П., Завербний А. С., Романюк А. О. Диджиталізація – дієвий інструмент антикризового розвитку бізнесу в умовах пандемії. *Ефективна економіка*. № 1. 2021.
4. Sarah Perez. COVID-19 pandemic accelerated shift to e-commerce by 5 years, new report says. URL: <https://techcrunch.com/2020/08/24/covid-19-pandemic-accelerated-shift-to-e-commerce-by-5-years-new-report-says/>
5. Старт онлайн-бізнесу: мінімум вкладень - максимум ефекту. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/markets/yak-ukrajinskiy-biznes-pereyshov-z-offlayna-v-onlayn-igor-sirovatko-olx-karantin-2020-roku-novini-ukrajini-50081097.html>
6. Жосан Г. Стан розвитку диджиталізації в Україні. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1792/6565656864>
7. Дзюба Ю.В. Трансформація світового ринку праці в умовах диджиталізації економіки. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. С. 207-211
8. Олешкевич С. І. Роль диджиталізації у розвитку бізнесу та її вплив на організаційну структуру підприємств. Збірник наукових праць "Сучасні підходи до управління підприємством". 2020. № 5. С. 86-97.
9. Савицька О. М. Особливості диджиталізації бізнесу компанії в умовах розвитку індустрії 4.0. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8266>
10. Кривещенко В. В. Як пандемія COVID-19 вплинула на розвиток електронної комерції. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/34531>
11. Ecommerce in Europe: €717 billion in 2020. URL: <https://ecommercenews.eu/ecommerce-in-europe-e717-billion-in-2020/>
12. Україна в 2020 р стала лідером по зростанню e-commerce в Східній Європі URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/695691.html>

13. Цимбал А. Як змінився український бізнес після COVID-19. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/blogs/home/posts/2020/10/yak-zminivsia-ukrayinskij-biznes-pislya-covid-19.html>
14. Як цифрова трансформація допоможе розвитку вашої організації? URL: <https://www.terrasoft.ua/page/digital-transformation>
15. Всупереч коронавірусу: найбагатші люди за час пандемії covid-19 сумарно заробили 255 мільярдів доларів. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/05/24/660895/>
16. Пристай Д. Пандемія-2020. Сфери та компанії, яким карантин пішов на користь. URL: <https://suspilne.media/74968-pandemia-2020-sferi-ta-kompanii-akim-karantin-pisov-na-korist/>
17. Під час пандемії 71% організацій в Україні запустили новий продукт або послугу. URL: <https://eba.com.ua/pid-chas-pandemiyi-71-organizatsij-v-ukrayini-zapustyly-novyj-produkt-abo-poslugu/>
18. Керівні принципи для митної справи України. URL: http://www.chamber.ua/Content/Documents/1140630383Guidelines_for_Customs_Policy_in_Ukraine_UA.pdf
19. Пашко П.В. «Електронна митниця» – головний механізм гарантування митної без-пеки держави. *Фінанси України*. 2006. № 12. С. 53–59.
20. Фостолович В. А., Боцян Т. В. Інноваційна модель бізнес-процесу в системі незалежного фінансового посередництва за умов реалізації євроінтеграційних прагнень України. *Економіка та держава*. 2021. № 10. С.4-18.
21. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами. Зовнішньоекономічна діяльність. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukr-stat.gov.ua/>
22. Єдине вікно для міжнародної торгівлі. Міністерство фінансів України. URL: [https:// mof.gov.ua/ uk/the_-only_windowforinternationaltrade-472](https://mof.gov.ua/uk/the_-only_windowforinternationaltrade-472)
23. Калькулятор митної вартості та платежів при митному оформленні автомобіля Державна митна служба України. URL: [https:// calc.customs.gov.ua/#](https://calc.customs.gov.ua/#)
24. Митне оформлення автомобіля. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/mitne-oformlennia-avtomobilia>

25. Окремі показники спеціальної митної статистики декларування за період 2014-2020 років. Режим спільного транзиту (NCTS) Державна митна служба України. URL: [https:// customs.gov.ua/ rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts](https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts)
26. Окремі показники спеціальної митної статистики декларування. Статистика та реєстри. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>
27. Про відкриті дані. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/open-data>
28. Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю: Наказ Міністерства Фінансів України від 31.07.2015 р. №684 із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів № 32 від 22.01.2021. Верховна Рада України. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/ show/ z1021-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15#Text)
29. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму "єдиного вікна" та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України": Закон України від [06.09.2018](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19#Text) № 2530-V. Верховна рада України. URL: <https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19#Text>
30. Про затвердження Порядку взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму "єдиного вікна" та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України": Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 971. Урядовий портал. Кабінет Міністрів України. URL: [https:// www.kmu.gov.ua/ npas/ pro-zatverdzhennya-i211020-971](https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-i211020-971)
31. Режим спільного транзиту (NCTS). Державна митна служба України. URL: [https:// customs.gov.ua/ rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts](https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts)

32. Регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами. Державна служба статистики України. Зовнішньоекономічна діяльність. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
33. Розпочався етап національного застосування Нової комп'ютеризованої транзитної системи. Євроін-теграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novynu/rozpochavsya-etap-nacionalnogo-zastosuvannya-novoyi-kompyuteryzovanoyi-tranzytnoyi-systemy>
34. Центр компетенцій в сфері відкритих даних. Дія. Відкриті дані. URL: [https:// diia.data.gov.ua/](https://diia.data.gov.ua/)
35. Цифровізація митниці: відкриття митних декларацій у формі відкритих даних. Дія. Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/cifrovizacia-mitnici-vidkritta-mitnih-deklaracij-u-formi-vidkritih-danih>
36. Щодо застосування в автоматизованій системі управління ризиками Держмитслужби суб'єктоорієнтованих критеріїв з метою врахування характеристик та історії діяльності суб'єктів господарювання під час визначення ступеня ризику. Державна Митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/documents/shchodo->
37. Основні підсумки оперативно-службової діяльності Волинської митниці ДМСУ за січень-серпень 2021 року. Ягодин: 2021, 31 с.
38. Аналітичний звіт "Громадська оцінка роботи Волинської та Поліської митниць Держмитслужби". ГО «Агенція міжнародної співпраці». Луцьк: 2021, с. 48.
39. Сидорович О.Ю., Герчаківський С.Д. Інформаційне забезпечення митної справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. *Світ фінансів*. 2021. №1.
40. Рудніченко Є. М., Кримчак Л. А., Гавловська Н. І. Ядуха С. Й., Лісовський І. В. Взаємодія вітчизняних суб'єктів ЗЕД з митними органами в умовах цифрової економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 2. С. 141-149.
41. «Єдине вікно» на митниці. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100008428->

42. Конвенція про процедуру спільного транзиту від 20.05.1987. URL: https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/994_001-87#n5.
43. Кримчак Л. А. Інформаційна взаємодія підприємств з митними органами. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. 2018. № 29. С. 206-210.
44. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи: закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-IX>.
45. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
46. Режим спільного транзиту : закон ВРУ. URL: http://www.visnuk.com.ua/uk/news/_100014151-rezhim-spilnogo-tranzitu-vru-priynyala-zakon.
47. Нежурбіда С. І. Причини злочину та злочинності: погляди сучасних соціальних філософів. *Проблеми філософії права*. 2011. Том VIII-IX. С. 249–253.
48. Офшорний бізнес за кордоном і в Росії. Податки, фінанси, інвестиції: навч. посіб. Гельсінкі: «Практик» – «Ханікомб», 1995.
49. Офіційний сайт Торгово-промислової палати України URL: <http://www.ucci.org.ua>.
50. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України URL: <http://sfs.gov.ua>.
51. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: монографія. К.: Знання, 2008. 675 с.
52. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI (з наступними змінами і доповненнями) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
53. Податковий посібник Служби внутрішніх доходів США URL: http://www.irs.gov/irm/part9/irm_09-001-003.html).
54. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну фіскальну службу України» від 21.05.2014 р., № 236 (з наступними змінами і доповненнями) URL:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF?nreg=236-2014-%EF&find=1&text=&x=9&y=7>.

55. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 21.05.2012 р., № 428 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/428-2012-%D0%BF>.

56. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку верифікації (перевірки достовірності) сертифікатів і декларацій про походження товару з України» від 09.12.2015 р., № 1029 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1029-2015-%D0%BF/paran38#n38>.

57. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь. М.: ИНФРА-М, 2005. 480 с.

58. Сідельникова Л. П. Податкова система: навч. посіб. К: Ліра-К, 2013. 604 с.

59. Угода про правила походження: Міжнародний документ від 15.04.1994 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/981_013.

60. Указ Президента України «Про Концепцію трансформації митного тарифу України на 1996–2005 роки відповідно до системи ГАТТ/СОТ» від 06.04.1996 р., № 255/96 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/255/96>.

61. Указ Президента України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів» від 17.05.2002 р., № 466/2002 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/466/2002>.

62. Управление таможенным делом: уч. пос. СПб.: Изд-во Троицкий мост, 2012. 448 с.

63. Іванов, Ю. Б. Податковий менеджмент: підруч. К.: Знання, 2008. 252 с.

64. Класифікація товарів – інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. Хмельницький: ІНТРАДА, 2009. 240 с.

65. Кордзая, Н. Р. Особливості сертифікації походження товарів та послуг в Україні. *Наукові праці Одеської національної академії харчових технологій*. 2015. вип. 46, Т. 1. С. 277–281.

66. Корот, О. В. Сутність та призначення митного контролю після пропуску товарів через митний кордон. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 12. С. 132–138.